BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN!

kitle

YIL: 14 EYLÜL 1987 SAYI: 311

12 Eylül Öncesine Dönmekten Kim Korkar?

6 Eylül "siyasi haklar" referandumu'nun (!) onu ülkeye dayatanlarca meydanlarda, TRT'de, basında açıktan açığa işlenen ana teması, "12 Eylül öncesine dönüş" perspektifi oldu. Despotizmin önde gelen sözcüleri —en başta Özal kendisi—, ANAP yönetiminin nicedir yapageldiklerinde her şeye rağmen bir hikmet vehmedenlerden, ya da despotizmin sağladığı "huzur"u hiçbir şeye değişilmeyecek bir nimet belleyenlerden aldıkları destekle, emrivaki referandumdan Hayır tercihini koparabilmek için başvurdukları demagojiler arasında "12 Eylül öncesi" heyülasına dört elle sarıldılar. "12 Eylül öncesi", her *ne pahasına olursa olsun* tekrarından sakınılması gereken bir şey gibi sunuldu millete. Kimi eski siyaset adamlarının gaspedilen yurttaşlık hakları üzerinde ipoteğin sürmesi 12 Eylül öncesi "felâket"inin yeni baştan yaşanmamasının teminatı olarak gösterildi.

12 Eylül rejimi, ülkeyi "12 Eylül öncesi"nden "kurtaran"lar, o "felâket"ten o zamanın önde gelen siyasetçilerini sorumlu tutmuşlardı; bu sorumluluğun şimdi bir kere daha "halkımız tarafından" tescili isteniyordu. "Halkımız" eski siyasetçilerin yurttaşlık haklarına yeniden kavuşmalarına Hayır demekle, 12 Eylül öncesinde yaşananları bir daha yaşamak istemediğini göstermiş olacaktı. "12 Eylül öncesi" bir kere daha mahkum edilecekti. Referandumda Demirel'lere, Ecevit'lere, vb. Hayır demek, "12 Eylül öncesine Hayır!" demekti.

Yani emrivaki referandumun ardındaki sorunun bir yanı 12 Eylül darbecileri ile 12 Eylül mağduru siyasetçiler arasında bir hesaplaşma ya da "yeni" ANAP olgusu ile eski siyasi yapılar arasındaki rekabet ise, belki bundan da önemli bir başka yanı, 12 Eylül öncesiyle 12 Eylül sonrası arasında halka bir kere daha dayatılmak istenen besbelli bir "tercih"ti. Referandumdan Hayır sonucunun çıkması 12 Eylül öncesini bir daha mahkum etmekle kalmayacak, "halkımız"ın tercihinin 12 Eylül sonrasından yana olduğunu da gösterecekti.

Eski siyasetçiler, onların yandaşları ve referandumda Evet demeyi güncel demokratik bir görev sayanların bir çoğu bu tercih konusunda kendilerine düşen net ve açık tavrı kararlılıkla ortaya koyabildiler mi? Koyabilselerdi, referandum sonucu ne olursa olsun (bu yazı oylama gününden bir hayli önce yazılıyor) Evren-Özal rejiminin kendi kazdığı kuyuya düşmesinde, 6 Eylül referandumunun demokrasi mücadelesinde önemli bir menzili oluşturmasında belki bir katkıları olmuş olurdu.

Böyle bir şeye katkıları olmadı; ya da, yer yer olduysa da tam açıklığa, netliğe kavuşmadığı için asgari düzeyde kaldı o katkı. Çünkü onlar Evren-Özal rejiminin yalnız kimi eski siyasetçilerin siyasi haklarına değil, bir kere daha *topyekün* demokrasiye kasteden manevraları karşısında savunmada kalmayı tercih ettiler. Özal ve Özalcıların açıktan, pervasız saldırısına aynı kararlılıkla karşılık verecek yerde, siyasi hakların iadesiyle 12 Eylül öncesine "dönüş" arasında hiç bir bağlantı olmadığını vurgulamayı öne çıkararak, 12 Eylül öncesinin "felâket"le özdeşleştirilmesine katkıda bulundular. 12 Eylül öncesine dönüşün "felâket"le eşanlamlı olduğu ve ülkede hiç kimsenin o günlere dönmeyi asla ve kat'a istemeyeceği görüşünde rejimin sözcüleriyle adeta birleşildi. Ve sonuçta Özal'ın ve Özalcıların demokrasiye saldırıları en can alıcı noktalarından birinde büyük ölçüde cevapsız bırakıldı.

Türkiye'de milyonlar, bunca yıldır 12 Eylül'ün ve Özalcılığın ekonomik-sosyal haklar alanında en ağır sillesini yemiş işçiler ve tüm emekçiler, memurlar, hayat pahalılığının amansız artışından bunalan orta katmanlar, 82 Anayasası ve sair tepeden inme "yasa"larla, keyfi polis devleti uygulamalarıyla siyasetten uzak tutulmak için baskı altına alınan demokrasi güçleri, aydınlar —yani *halkımız*— indinde "12 Eylül öncesi" gerçekten "felâket"le eşanlamlı mıydı?

Niçin öyle olsundu?

12 Eylül öncesi deyince akla hemen ve *sadece* o günlerin terörü gelirse, *getirtilirse* elbette kimse o günlerdeki durumun geri gelmesini istemez. Ne ki bugüne kıyasla 12 Eylül öncesinin karakteristik özelliği hiç de terör olgusundan ibaret değil. Akla, biraz gayret edince, başka şeyler de geliyor. Bütün

kısıtlılığına rağmen bugünkünden çok daha geçerli, nitelikçe farklı burjuva demokratik ortam geliyor. Her siyasi görüşün serbestçe dile getirilme ve örgütlenme özgürlüğü; sendikaların, kitle ve meslek örgütlerinin ekonomik-demokratik hakları savunma, daha ileri haklar için çalışma ve mücadele, genelde ülke siyasetini etkileme özgürlüğü; bugünkü gibi yasal güvenceden yoksun olmayan özgür basın, daha tarafsız, daha adam gibi bir TRT, özerk üniversite; ekonomide daha adil bir gelir dağılımı, işçilerin, emekçilerin gerçek gelirlerinin bugünkünden en az %50 daha yüksek oluşu, toplusözleşme ve grev hakları; türlü kısıtlamalara ve baskılara, faşistlerin ve gericiliğin azgın saldırılarına rağmen kitlelerin yükselen politizasyon düzeyi...vb., vb... Tek kelimeyle 61 Anayasal düzeni!

Bütün bunlar —12 Eylül öncesi rejimin kıçı kırık burjuva demokratik niteliğinin getirdiği kısıtlamalarla yüklü de olsalar— faşist generaller çetesi ve onları öne süren sermaye tekelleri için *felâketti*. 12 Eylül öncesi dönemin demokratik niteliği neyse neydi ama onların *ona bile* tahammülleri yoktu. Ekonomik krizin olanca yükünü çalışan halkın sırtına büsbütün yıkma gayretlerine karşı çoğu zaman kendiliğinden, yer yer de örgütlü ve siyasi bilinçli demokratik direnç... İşte o, felâketin ta kendisiydi! O felâketi önlemenin yolunu terörü tezgâhlayıp faşist darbe için gerekli ortam oluşuncaya kadar sürmesini sağlamakta gördüler. Ortam oluşup da iktidar gaspı gerçekleştirildikten sonra ilân ettikleri hedefler —terörün önlenmesi, ekonominin yoluna koyulması— kurulan tezgâhın ne olduğunu ilk baştan gözler önüne serdi: Sözde terörü önlemenin yöntemi —faşizm— ekonomiyi de "yoluna koyacaktı"! Ekonominin yoluna koyulması adına yapılanların geçen yedi yılda çalışan kitlelere ve yoksul halka neye mal olduğunu hep biliyoruz. Terörse, yıllar boyu önü alınamamışken, sanki bıçakla kesilmiş gibi hemen durmadı mı? 12 Eylül öncesi terörün kotarıcısı ve önde gelen uygulayıcısı MHP'liler çıkarıldıkları göstermelik mahkemeler önünde "Fikrimiz, programımız iktidarda, biz niye hapisteyiz?" dedikten sonra neden durmasındı? Bu gerçek bir süredir birçok yayında satır aralarında, bazen de orda burda açıkça dile getirildiğinde Evren ve çetesi ve tüm yardakçıları, akıl hocaları, işbirlikçileri polemiğe meydan verip suları dalgalandırmamak için işi pişkinliğe vurup hiç tınmazdan geliyorlar. Suçlamanın ağırlığı umurlarında bile değil. Ama sükutlarıyla suçlarını ikrar ediyorlar.

Bugün ülkede kimsenin geri gelmesini istemeyeceği olgu, 12 Eylül öncesinin terörüdür. Onun içindir ki 12 Eylül öncesinin silahlı ülkücü terörünü 12 Eylül ertesinin devlet terörüne ve bugünün siyasi terörüne çeviren Evren, Özal gibi siyaset belâlılarıyla ekonominin sahibi tekeller 12 Eylül öncesini dillerine dolamışlardır ve 12 Eylül öncesi deyince kimse terörden başka bir şey düşünsün istememektedirler. Aslında 12 Eylül öncesine, yani o dönemin nisbi demokrasi/özgürlük ortamına geri dönülmesinden en çok korkanlar kendileridir. Kendi korkularını "halkımız"a mal etmeye kalkarak ülkede demokrasi mücadelesinin önünü kesmeye, kitlelerin özgürlük özlemini boğmaya, böylece ülkeye ve millete bunca pahalıya mal olan terörün nimetlerini devşirmeyi sürdürmeye çalışıyorlar.

Elbette kitlelerin özgürlük özlemi de, demokrasi mücadelesinin *acil* ve uzun erimli hedefleri de 12 Eylül öncesinin kurşunlarının yeniden yaratılmasıyla sınırlı değildir. Demokrasi mücadelesi bugünden o koşulların *çok daha ilerisini* hedefliyor. Kitlelerin demokratik özlemlerinin gerçekleşmesi, toplumun demokratikleşme sürecinde önümüzdeki aşama ancak o daha ileri hedeflerde somutlanabilir. Hedef, global olarak, gaspedilen hakların yeniden kazanılmasının çok daha ötesinde, *demokrasinin kazanılmasıdır*. Bu bakımdan 12 Eylül öncesi dönem çoktan aşılmıştır.

Zaten bu yazının konusu da 12 Eylül öncesi döneme dönüş değil, belli bir "dönüş psikozu"dur. Faşist rejimin, darbeyle birlikte son yedi yılda kitlelerin ve siyasete ilgi duyan/duymayan aydın kesimin bilincinde "12 Eylül öncesine dönüş"le ilgili hepten menfi ve irkiltici bir imaj yaratmakta enikonu başarılı olduğunu teslim etmek gerekiyor. Bu psikoz demokrasi ve özgürlük mücadelesini birçok alanda ve her vesile ile olumsuz yönde etkiliyor. Korku, yılgınlık, çekingenlik, verilenle yetinme, ertelemecilik, demokrasi düşmanlarının gücünü abartma vb. türünden hastalıklar demokrasi güçlerini tek tek istisnalar dışında genelde pasifizmin sığ gerekçelerine sığınmaya sürüklüyor. Bunlar hep 12 Eylül öncesinin silahlı terör olgusunu öne çıkararak o dönemi "felâket"le eşanlamlı görmenin, rejimin ortaya salıp elindeki her araçla her fırsatla beslemekten geri durmadığı psikozun ürünleridir. Demokratik hak ve özgürlüklerden yana olanların "demokrasi bir uzlaşma rejimidir" yâvesini dillerine dolayarak rejimi "uzlaşmazcılık"la suçlamaktan bir türlü vazgeçememeleri bundandır. 12 Eylül öncesi dönem, silahlı ülkücü terörün neden olduğu tahribatın yanısıra salt AP-CHP zıtlaşması, sosyalist hareketin iç zaafları ve bölünmüşlüğü, Erbakan'ın antikalıkları, vb. prizmasından görüldükçe o psikoza kapılmamak da enikonu zorlaşıyor. Hatta buna o dönemin demokrasi ve özgürlükler açısından taşıdığı bir alay eksikliği, yetersizliği, garabeti ve burjuva politikacıların evlere şenlik "demokrasi" anlayışını da katarak son yedi yılda çekilenleri, katlanılanları "kaçınılmaz" kader ya da o dönemin günahlarının kefareti gibi görenler ve teselliyi 12 Eylül öncesinin olumsuzluklarında arayıp bulanlar dahi oluyor. Genelde 12 Eylül'ü ve 12 Eylül'den sonra olanları nerdeyse haklı çıkarmaya kadar varan bir "izah" tarzı Evren-Özal ve taifesine 12 Eylül öncesini *hepten* karalayıp bundan kendilerine paye çıkarmalarında yardımcı oluyor.

Bu psikoz aşılmalıdır. Bu psikoz aşılmadan demokrasi ve özgürlük mücadelesinde yol katetmek isteyenler daha ilk engelde tökezlemeye mahkum olduklarının bilincine varmalıdırlar.

Özetleyecek olursak, 12 Eylül öncesi dönem her şeye rağmen 12 Eylül sonrasından ve bugünden çok daha iyiydi. O dönemin silahlı terörünün sorumlusu bugünün siyasi terörle sağlanan "huzur"unu o günün "kargaşa"sına tercih edenler ve o huzurun bedelini bütün bir

(Devamı 7. sayfada)

Devrim Programı ile Güncel Talepler Arasındaki Nitel Fark

12 Eylül 1980 darbesinden bu yana gündemimizin birinci maddesini faşizme karşı mücadele oluşturdu. Faşizmin, şu veya bu şekilde örtünmenin yollarını aradığı günümüzde de demokratik hak ve özgürlüklerin savunulması ve kazanılması için verilmekte olan mücadele aciliyetini ve hayati önemini koruyor. Bu yüzdendir ki 7 yıla yaklaşık bir süredir üzerinde en çok durulan, en fazla tartışılan konu hemen münhasıran **demokrasi** oldu. Halen de, "Türkiye demokrasiye döndü mü, dönüyor mu, dönüyorsa yolun neresinde; yoksa demokrasiye dönülmekte olduğu iddiaları koca bir aldatmacadan mı ibaret; faşizm hâlâ daha hükmünü sürdürüyorsa demokrasi nasıl, hangi yollardan, ne tür mücadeleler ile kazanılacak; demokrasi mücadelesi hangi toplum kesimleri ile yürütülür; demokrasi güçleri somut olarak kimlerden oluşuyor, bunların mücadeleye ortaklaşa seferber edilmeleri için neler yapılmalıdır?" vb. sorular güncelliklerini koruyorlar ve tartışılıyorlar. Demokratik hak ve özgürlükler kazanılana değin de **demokrasi** konusunun gündemimizdeki birincil önemini koruması doğal.

Ne ki demokrasi, genel kapsamıyla gündemimizin baş maddesi olma özelliğini çok daha uzun süre koruyacak. Çünkü demokrasi bugün diktatörlüğe karşı olan, demokratik hak ve özgürlüklerin toplumsal gerçekliğe kavuşturulmasını isteyen herkesin ortak paydasını oluşturan ve genel hatlarıyla burjuva nitelikli bir demokrasiyle sınırlı değil. İşçi sınıfının hegemonyasına dayanan **sosyalist demokrasi** var, ona giden yolda, daha önce gerçekleştirmemiz gereken —ve sosyalist demokrasinin özgül bir biçimi olan— **halk demokrasisi** var.

STRATEJİK VE TAKTİK HEDEFLERİN AYIRT EDİLMESİ

Halk demokrasisi, biliyoruz, Türkiye proletaryasının, onun örgütlü siyasi hareketinin günümüz şartlarında **stratejik** hedefi. Bu stratejik hedef, emekçi sınıf ve tabakaların, onların oluşturduğu örgütlü ittifakın iktidarı ele geçirmesiyle gerçekleşecek. Buna karşılık faşizme son verip demokratik hak ve özgürlüklerin geçerli kılınması, güncel **taktik** hedefimiz. Gene bilinir, taktik hedef, stratejik hedefe tâbidir. Yani proletaryayı ve onun emekçi karakterli müttefiklerini harekete geçiren esas saik, bu güçlerin kendilerinin egemen konumda olacakları halk demokrasisidir. Ancak halk demokrasisine giden yolda emek güçlerin önünde, öncelikle aşılması gereken zorlu bir engel duruyor. Bu da bildiğimiz gibi faşizmdir. Faşizmi altedebilmek için ise, emekçi karakterli demokrasi güçleri ile demokratik burjuva muhalefetinin işbirliği yapmaları zorunlu. İşte gerek varılacak hedeflerin farklılığı, gerekse bu hedefleri gerçekleştirecek toplumsal güçlerin kompozisyonundaki farklılıklar, stratejik ve taktik hedeflere ulaşıldığında gerçekleşecek sosyo-ekonomik düzenlerin de **nitel** olarak yekdiğerinden farklı olmaları sonucunu veriyor. Bu sebepledir ki, stratejik ve taktik hedeflerin programlarının resmettikleri toplumsal düzenlerin gerçekleştirilebilmesi için öngörülen ekonomik ve sosyal düzenlemeler de nitel anlamda farklı muhtevalara sahiptirler.

Öte yandan yaşamakta olduğumuz toplumsal hayat bir bütün. Stratejik hedefimiz, yani "halk demokrasisi" uğruna yürütmekte olduğumuz mücadele ile taktik hedefimiz, yani faşizmin gönderilip ülkede demokratik hak ve özgürlüklerin bütünüyle geçerli kılınması için sürdürdüğümüz mücadele içiçe geçmiş durumda. Dolayısıyla bu iki mücadelenin gerekleri yerine getirilirken neyin ne niçin yapıldığının, yapılacağının kesinlikle bilincinde olunması şart. Aksi halde, yani varılacak hedefler arasındaki nitel farklılık gözden kaçırıldığı takdirde yanlış politikalar belirlenmesi tehlikesi var.

Konumuzun netleşmesi için, toplumsal hayat içinde içiçe geçmiş her iki mücadelenin somut muhtevalarıyla karşılaştırılmasında yarar var.

Taktik hedeflerimize ulaşılması, yani parlamento kamuflajlı faşizmin altedilmesi için vermekte olduğumuz mücadeleye genel tanımlama olarak kısaca **antifaşist** mücadele adını veriyoruz. Ne ki bu mücadele sadece antifaşist motiflerle sınırlı değil. Çünkü faşizmi doğuran ve besleyen bir takım sosyo-ekonomik faktörler mevcut.

MÜCADELENİN ANTİMONOPOLİST KARAKTERİ

Örneğin, faşizmi doğuran ve besleyen başlıca ekonomik faktör **tekelcilik**. Faşizm gücünü ilk başta tekellerden alıyor. Faşizmin, tekelciler içindeki "en gerici, en şoven, en emperyalist unsurların" iktidarı olarak tanımlanması da bu olgudan kaynaklanıyor. Dolayısıyla faşizme karşı yürütülmekte olan mücadele, tekelleri de karşısına almak, yani **antimonopolist** bir karakter taşımak zorunda.

Öte yandan halk demokrasisini hayata geçirecek demokratik halk iktidarının gerçekleştireceği sosyo-ekonomik düzenlemelerden başlıcası, tekellerin egemenliğine son verilmesi. Bunun da yolu, tekelci konumdaki sermaye sahiplerinin mülkiyetindeki büyük üretim ve dolaşım araçlarının millileştirilip halkın mülkiyetine geçirilmesi; bunun yanısıra tekelci sermayenin çıkarlarını kollayan, savunan ve bu zümrenin iktidarını mümkün kılan, siyasi partiler başta olmak üzere her türlü örgütlenmelerin dağıtılması, bu tür örgütlerin kanunen yasaklanması, yine bu zümrenin iktidarını sürdürmesinin başlıca manivelası olan devlet mekanizmasının dağıtılıp, yerine emekçi halk güçlerinin örgütlenmelerinden oluşan yeni bir devletin ikamesi. İşte bu yüzden de bugün halk demokratik devrimi uğruna yürütmekte olduğumuz mücadelenin temel

özelliklerinden birisi onun da **antimonopolist** olmasıdır.

Mesele somut muhtevalara dayanılarak ele alınmadığında kafa karışıklıklarına yol açabilecek kavramsal belirlemelere vardığımız açık. Çünkü, faşizme karşı yürütmekte olduğumuz mücadele ile, halk demokrasisi için sürdürülen mücadelenin her ikisi de antimonopolist nitelikler taşıyorlar. Oysa önce de belirttiğimiz gibi bu iki mücadelenin hedefleri **nitel** olarak birbirlerinden farklılar. Nitel olarak farklı hedefler nasıl oluyor da aynı karakter altında tanımlanan toplumsal düzenlemeleri ihtiva edebiliyorlar?

Ortada çelişik bir durum varmış gibi. Ama aslında yok: Bunu görebilmek için her iki hedefin öngördüğü, konuya değgin sosyo-ekonomik düzenlemelerin somut muhtevalarıyla gözden geçirilmesi yeterli.

TEKELCİLİĞE SON VERİLMESİ-TEKELLERİN SINIRLANDIRILMASI

Halk demokrasisinde tekelci mülkiyet ilişkilerine son verilmesi ile **sosyal bir devrimin** ilk —ama en önemli— adımlarından birisi gerçekleştirilmiş oluyor. Gerçi halk demokrasisinde orta ve küçük boy sermaye yaşamaya devam ediyor, hatta kimi teşviklerle, düzenlemelerle bu toplumsal kesimlerin ekonomiye katkı getirecek şekilde yeniden organize olmaları da sağlanıyor. Ancak tekelci sermayenin millileştirilmesi ile birlikte ekonominin ağırlıklı ve yönlendirici bölümü halk güçlerinin, onların temsilcisi demokratik halk iktidarının kontrolüne geçmiş oluyor. Aynı zamanda ekonominin rasyonelleştirilmesi ve halkın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yeniden yapısallaştırılması amacıyla merkezi planlama harekete geçiriliyor. Bütün bunlar ekonominin **sosyalist** temelde kurulup geliştirilmesinin ilk adımları. Halk demokrasisi hedefimiz —dikkat!— antikapitalist değil, sadece antimonopolist karakterli; ama daha ilk adımdan itibaren ekonomide sosyalist nitelikli başlıca düzenlemelere el attığı için, bir sosyo-ekonomik formasyondan ötekisine geçişin, yani toplumsal bir devrimin de ilk aşamasını oluşturuyor. Halk demokrasisi hedefimizi sembolize eden Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm şiarındaki "sosyalizm" kelimesi de bu olguya işaret ediyor.

Buna karşılık demokratik burjuva muhalefeti ile birlikte yürütmeyi öngördüğümüz antifaşist mücadele hedefine ulaştığı taktirde gerçekleştirilecek antimonopolist düzenlemeler, demokratik halk iktidarının uygulamalarından nitel anlamda farklı. Çünkü bu tedbirler tekellerin iktidarına son vermeye değil, onların güçlerini ve egemenliklerini kısıtlamaya yönelik. Somutlarsak, bunlar örneğin etkin bir fiyat kontrolü uygulaması ile tekelci fiyat dayatmalarının önlenmesi, kredi mekanizmasının tümüyle tekelcilere hizmet eden mevcut işleyişinin orta ve küçük sermayeyi kollayacak şekilde yeniden düzenlenmesi, tekelci sermaye gelirlerinin çok daha büyük oranlarda vergilendirilmesi vb. türden tedbirlerden meydana geliyorlar. Dolayısıyla bu uygulamalar bütünüyle gerçekleştirilse dahi sosyo-ekonomik yapıda nitel olarak bir değişme olmuyor. Yani güncel demokrasi mücadelesinin öngördüğü, mücadele sürecinde ajitasyon ve propagandasının yapıldığı antimonopolist düzenlemeler uygulamaya konulduğunda toplumsal bir devrim gerçekleşmiş olmuyor. Dahası böylesi bir devrimin ilk adımı da atılmış olmuyor. Ekonomik altyapı kapitalist niteliğini bütünüyle koruyor ve sürdürüyor.

Benzeri bir durum sosyal ve siyasi düzenlemeler için de sözkonusu. Hatırlarsak, demokratik halk iktidarının önde gelen görevlerinden birisi, tekelci sermayenin iktidarını mümkün kılan ve sürdürmeye yarayan tüm mekanizma ve örgütlenmeleri dağıtmak ve bunların yeniden oluşmalarını engellemekti. Oysa antifaşist mücadelenin böylesi hedefleri yok. Örneğin demokratik hak ve özgürlüklerin bütünüyle geçerli kılındığı bir düzende, faşist örgütlenmeler dışındaki her tür siyasi ve öteki örgütlerin faaliyetlerini sürdürmeleri serbest olacak. Yine aynı kapsam içinde devlet mekanizması faşist ve gerici kurumlardan ve kişilerden temizlenecek ama bütünüyle dağıtılmayacak; devlet kategorik olarak burjuva devleti olmak özelliğini koruyacak. Bütün bunlar, solcular burjuvazinin bir kesimine hayırhah baktıkları için değil, antifaşist mücadele işçi sınıfının, diğer emekçi kesimlerin çıkarları açısından böylesini gerektirdiği, faşizmden kurtulabilmek için, demokratik burjuva muhalefeti dahil tüm demokrasi güçlerinin elbirliği etmeleri zorunlu olduğu için böyle olacak.

Gördüğümüz gibi stratejik hedefimiz uğruna vermekte olduğumuz mücadele ile güncel demokrasi mücadelesinin her ikisinin de antimonopolist karakterleri var. Ama sıra somut düzenlemelere geldiğinde, her iki mücadelenin öngördükleri uygulamaların **nitel** farklara sahip oldukları ortaya çıkıyor. O halde bundan çıkarılacak sonuç "mücadelemiz antitekel bir muhtevaya sahip olmalıdır" türünden soyut kavramsal belirlemelerin derdimizi anlatmaya yetmediğidir.

ANTİEMPERYALİST MÜCADELENİN İKİ VEÇHESİ

Benzeri sorun öteki "anti"ler için de söz konusu. Alalım "antiemperyalist" deyimini. Faşizme karşı yürütmekte olduğumuz güncel mücadele aynı zamanda antiemperyalist motifler ve talepler içermek zorundadır. Çünkü faşizmin arkasında emperyalizm, en başta da ABD emperyalizmi var. 12 Eylül darbesinin Washington'un izniyle, izinden de öteye teşviki ve akıl hocalığıyla gerçekleştirildiğini artık bütün dünya biliyor. Yine Evren cuntasının uluslararası platformlardaki baş hamisinin ABD yönetimi olduğu herkesin malumu. Kısacası Türkiye Cumhuriyeti, cunta sayesinde tarihinin hiç bir döneminde olmadığı ölçüde sıkı bağlarla emperyalizme bağımlandı. Bunun pek çok somut göstergesini günlük basın dahi defalarca dile getirdi. Sadece SEIA meselesini hatırlamak yeter. 12 Eylül 1980 öncesinde TBMM'ye getirilmesinden dahi çekinilen ve özünde yurt topraklarını ABD'ye satış muamelesi olan bu anlaşmanın darbeden hemen sonra beş Amerikancı generalin marifeti ile alelacele yürürlüğe konulmuş olması, faşizmin emperyalizmle olan göbek bağının çarpıcı bir örneğidir.

O halde faşizme karşı mücadele

vermek demek, aynı zamanda emperyalizmle de mücadele etmek demektir. Nitekim "SEIA başta olmak üzere ABD ile olan ikili anlaşmaların tümünün iptal edilmesi", "Türkiye toprakları üzerindeki ABD üslerinin kapatılması ve tüm ABD birliklerinin Türkiye'yi terketmeleri", "önce askeri kanadından başlanarak NATO'dan çıkılması", "Türkiye'nin bölgede barışçı bir politika izlemesi, komşu ülkeler toprakları üzerinde yapılan provokatif askeri operasyonlara son verilmesi" vb. türden, antiemperyalist nitelikli güncel taleplerimizin bulunmasının sebebi de budur.

Öte yandan —yine biliyoruz— halk demokratik devrimi için sürdürmekte olduğumuz mücadelenin önde gelen özelliklerinden birisi, onun da **antiemperyalist** olmasıdır. Halk demokrasisinde, emperyalizmle olan ilişkilerde, bağımlılığın zerresine dahi yer yoktur ve olmayacaktır. Onun için de demokratik halk iktidarının ilk görevlerinden birisi, Türkiye'yi emperyalizme bağlayan tüm ilişkilere son vermek ve Türkiye'nin bağımsızlığını sağlamak olacaktır. Devrim hedefimizi sembolize eden **Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm** şiarındaki Bağımsızlık kelimesi emperyalizme karşı mücadelenin taşıdığı birincil önemin bir kanıtıdır.

Görüldüğü gibi **taktik** hedefimiz uğruna yürüttüğümüz mücadele de antiemperyalist bir karakter taşıyor, stratejik hedefimiz için sürdürmekte olduğumuz mücadele de. Yani sadece kavramsal düzeyde kalındı mıydı yine anlam kaymalarına düşülmesi tehlikesi var. Bu tehlikeden kurtulmanın yolu ise, önceki "antimonopolist" kavramında da yaptığımız gibi, her iki mücadelenin antiemperyalist niteliklerine somut muhteva kazandırmaktır.

DEMOKRATİK HÜKÜMET VE EMPERYALİZM

Faşizme karşı yürütmekte olduğumuz mücadele kapsamında yer alan, az önce örneklerini verdiğimiz antiemperyalist karakterli taleplerimiz, demokratik bir hükümetin işbaşına gelmesi ile uygulamaya konabilecek türden tedbirlerdir. Böylesi uygulamaların, Türkiye'nin emperyalizme bağımlılığını şu ya da bu ölçüde azaltacağı aşikârdır. Ancak yine aşikâr olan şudur ki, tekellerin egemenliğine ne kadar kısıtlama getirilirse getirilsin, ekonomi kapitalist temelde varlığını sürdürdüğü sürece, Türkiye'nin emperyalizmle olan bağımlılık ilişkilerini toptan ortadan kaldırmak imkansızdır. Çünkü tekelci burjuvazi emperyalizmle tam bir çıkar birliği içinde, ona göbek bağıyla bağlıdır. Ve demokratik halk devrimi gerçekleşene kadar tekelci burjuvazi toplumda egemen zümre olma konumunu koruyacağına göre, bu olgunun Türkiye'nin uluslararası politikasına yansıması kaçınılmazdır. Faşizm sonrasında kurulacak demokratik bir hükümette sol siyasetler yer alsalar da bu böyledir, yer almasalar da. Solcuların bu tür bir hükümetin ortağı olmaları —ki bu geçici bir ortaklıktır —olsa olsa emperyalizmle olan bağımlılık ilişkilerinin daha gevşetilmesini mümkün kılar, ama onların topyekün koparılmalarına elvermez. Böyle olmasının sebebi, demokratik hükümette yer alabilecek bugünün burjuva muhalefetinin, burjuva demokrasisinden öteye gitmesi imkan dışı olan politikasıdır, dünya görüşüdür.

Anlaşılma kolaylığı açısından meselenin daha da somutlanmasında yarar var. Eğer faşizm gönderilip yerine geçici bir demokratik hükümet işbaşına gelecekse ve bu hedefe demokrasi güçlerinin elbirliği ile varılacaksa, böylesi bir hükümetin başlıca ortakları solcular ve sosyal demokratlar olabilirler. Geçici ortaklık sürecinde sol blok ağır basıp ülkeyi halk demokratik devrimine götürebilirse ne âlâ. Böylece emperyalizmle olan bağımlılık ilişkilerine tümüyle son verilir. Ne ki bu ihtimallerden birisidir. Öteki ihtimal geçici hükümet döneminde ve sonrasında burjuva siyasetlerinin ağır basmaları —Portekiz örneğini hatırlayalım— ve Türkiye'de iyi kötü işleyen bir burjuva demokrasisinin önceden kestirilemeyecek bir süre için işlerlik kazanmasıdır. Ve biliyoruz ki, sosyal demokratlar dahil bütün burjuva siyasetler Türkiye'yi "Batı camiası"nın bir unsuru olarak görüyorlar. Türkiye ise o "Batı camiası" içinde ancak bağımlılık ilişkileri sayesinde yer alabiliyor. Yani "Batı", Türkiye'yi, şu ya da bu kısıtlamalarla da olsa kabul ediyorsa, bu Türkiye'nin emperyalizmle olan bağımlılığının garanti altına alınması ve sürmesi içindir. Bir başka deyişle Türkiye "Batı camiası" içinde eşit haklara sahip bir ülke haline asla gelemez. Buna ne "Batı"nın çıkarı elverir, ne de Türkiye burjuvazisinin çıkarı. Kısacası Türkiye'nin "Batı camiası" içinde kalarak bağımsızlığını kazanması imkan dışıdır.

Türk burjuvazisi kaderini "Batı"ya bağlamışsa, solcular "batıcı" politikaların, yani özünde emperyalizmle bağımlılık ilişkilerinin sürmesine neden "alet" olsunlar?

O zaman mesele gelir, "solcular faşizme karşı mücadelede sosyal demokratlarla işbirliği yapsınlar mı, yapmasınlar mı?" sorusuna dayanır. Bu ise çoktan kapattığımız bir tartışma konusudur. Öte yandan kapitalizmin reformlarla sürdürülmesini hedefleyen ve bu nedenle de, son değerlendirmede sermaye sahibi sınıfın varlığını garanti altına alan sosyal demokrasiyi "Batı camiası"ndan ayrılmaya, yani emperyalizmle bağımlılık ilişkilerini tümden koparmaya hiç bir solcu ikna edemez. Çünkü sosyal demokrasinin "batıcı"lığı **eşyanın tabiatı** icabıdır. O halde solcular sosyal demokratlarla faşizme karşı ortak mücadele vermeyi öngörüyorlarsa **ortak** demokratik programda **kendi** antiemperyalist hedeflerinden bazı tavizler vermek zorundadırlar.

HALK DEMOKRASİSİ VE BAĞIMSIZLIK

İşte bu tavizlerdir ki, stratejik ve taktik hedefler doğrultusunda yürüttüğümüz her iki mücadelenin antiemperyalist karakterlerinde **nitel** bir fark oluşmasına yol açar. Gördük Türkiye'nin "Batı camiası" içinde kaldığı sürece bağımsızlığını kazanması imkan dışıdır. Öyleyse halk demokrasili bir Türkiye'nin dünyadaki yeri, asla ve kat'a "Batı camiası" olamaz. Bu "Batı" ile ilişkilerin toptan kopacağı anlamına gelmez. Burada söz konusu olan emperyalizme **bağımlılık** ilişkilerinin tümüyle koparılmasıdır. Dolayısıyla Türkiye'nin devrimden sonraki yeri antiemperyalist kamptır, dünyada emperyalizme karşı mücadele ve-

ren ülkelerin safıdır. Bunun da somut anlamı:

- Türkiye'nin hiç bir saldırı anlaşması içinde yer almamasıdır;
- Emperyalist metropollerle ikili askeri anlaşmaların iptal edilmesidir;
- Türkiye'de hiçbir yabancı asker ve üs bulunmamasıdır;
- Türkiye'nin dünya barış güçleri yanında yer almasıdır;
- Emperyalizme karşı yer yüzünün dört bir köşesinde verilmekte olan ulusal kurtuluş savaşlarının maddi ve manevi olarak desteklenmesidir;
- Emperyalizmin dünya devrimci sürecine yönelttiği global saldırıya karşı, sosyalist sistem başta olmak üzere tüm antiemperyalist barışçı ülkelerle ve güçlerle tam bir dayanışma içinde bulunulmasıdır;
- Ülkedeki yabancı sermayenin, ekonomiye katkı getirecek şekilde yeniden düzenlenmesidir;
- Uluslararası finans kuruluşlarıyla ilişkilerin karşılıklı çıkar birliği doğrultusunda gözden geçirilmesidir ve ilh...

Kısacası, devrimci mücadelenin antiemperyalist karakterini, demokrasi mücadelesininkinden ayırd eden başlıca **nitel** fark, bütün bu uygulamalar gerçekleştiğinde Türkiye'nin, **dünyanın siyasi haritasında alacağı yeni yerdir.**

ANTİŞOVEN KARAKTERİN İKİLİ KONUMU

"Anti"lerden bir başkası da bildiğimiz gibi **antişoven** deyimi. Her iki mücadele kapsamındaki nitel farklılaşmaya antişoven karakterde de şahit oluyoruz.

Türkiye'de şovenizm somut olarak Kürt düşmanlığı demek. Şovenizme karşı mücadele ise Kürt halkının ulusal demokratik haklarının savunulması, bu doğrultuda mücadele verilmesi şeklinde somutlanıyor.

Bugün faşizme karşı yürütülen güncel demokrasi mücadelesi aynı zamanda antişoven bir karakter taşımak zorunda. Ve zaten taşıyor da. Bunun nedeni açık. Faşist ideolojinin, üzerine bina edildiği temel taşlardan başlıcası bildiğimiz gibi **ırkçılıktır**. Evren cuntasının Kürt halkı üzerinde estirdiği acımasız terör, bugün de Kürdistan'da bütün şiddetiyle sürdürülen zorbalık, Kürt insanına, değil sesini çıkartmak, göz dahi açtırmayan ağır baskı uygulamaları, faşizmin şoven karakterini apaçık ortaya koyuyor. Dolayısıyla şovenizme karşı da mücadele vermeden faşizme karşı mücadele sürdürmek mümkün değil.

Öte yandan halk demokrasisi hedefli devrimci mücadelemiz yine bilindiği gibi aynı zamanda antişoven bir karaktere sahip. Yani burada da anlam kaymaları tehlikesiyle karşı karşıya geliyoruz. Çaresi, önceki örneklerimizde de yaptığımız gibi antişoven kavramının her iki mücadele kapsamında nasıl somut muhtevalar kazandığını gözden geçirmek.

Antişoven mücadalenin kapsamında çeşitli talepler ve uygulamalar yer alır. Bunlar örneğin Kürt halkının varlığının kabul edilmesinden başlar da, Kürt ulusunun ayrılıp kendi devletini kurması hakkını kabul etmeye kadar gider. Ve teorik planda bütün bunların gerçekleşebilmesi için illâ da halk demokratik devrimine gerek yoktur. Bir başka deyişle ulusal sorunun burjuva demokrasisi sınırları içinde dahi çözümü mümkündür. Çünkü "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı" kategorik olarak burjuva demokratiktir.

Ne ki Türk burjuvazisi, hele Kürt sorunu sözkonusu olduğunda hiç de demokratik değildir. Kürt sorunu TC tarihi boyunca en köklü ve dokunulmaz tabulardan birisi haline getirilmiştir. Bu yüzden de değil burjuvazinin, nispeten demokratik siyasi akımların içinde, hatta solda bile pekçok kimse şovenizmin etkilerinden kendilerini kurtaramıyorlar. Bu nedenledir ki antişoven mücadele yürütenler, Kürt halkının, diyelim kendi dilinden yayın yapma hakkına sahip olması gibi en doğal hakları savunurlarken dahi toplumda handiyse yapayalnız kalıyorlar.

Bu durum, şovenizme karşı mücadelenin yaygınlaştırılmasında yabana atılmayacak bir handikap oluşturuyor. Dolayısıyla da demokrasi mücadelesinin talepleri kapsamındaki antişoven hedefler bir ölçüde sınırlı kalıyorlar.

"Ulusal sorun bütünüyle demokratik muhtevalıdır, o halde bugün güncel antifaşist mücadele Kürt ulusal demokratik hareketini, tümüyle programına almalıdır" yaklaşımı, kategorik olarak doğruymuş gibi gözükmesine rağmen, iş fiiliyata döküldüğünde keskin bir gevezelik olmaktan ileri gitmiyor. Böylesi değerlendirmeler antifaşist mücadelenin gerektirdiği geniş ittifaklar manzumesinin sınırlarını alabildiğine daraltmaktan, dolayısıyla demokrasi mücadelesini zaafa uğratmaktan ve diktatörlüğün ömrünü uzatmaktan başka sonuç vermiyorlar.

"Burjuvazi demokrat olamıyorsa bu bizim kabahatimiz değil; Kürtlerin ayrılıp kendi devletlerini kurma hakkını kabul etmeyenler demokrat dahi olamazlar" türünden gerekçeler de ikna edici olmaktan çok uzaktır. Burjuvazinin en demokrat olması gereken temsilcileri dahi çağımızda sonuna kadar tutarlı ve kararlı demokrat olamazlar, olamıyorlar. Çünkü böylesi bir davranış, günümüzde ancak proletarya devrimcilerinin harcı. Bizler demokrasi mücadelesindeki öncü rolümüzü ne ölçüde yerine getirebilirsek, burjuva demokratları da o ölçüde tutarlı ve kararlı bir tutuma gelebilirler.

ULUSAL SORUNU MARKSİZM ÇÖZMÜŞTÜR

Kaldı ki, ulusal sorun burjuva karakterlidir ama soruna doğru ve adil çözümü de burjuva ideolojileri değil Marksizm getirmiştir. Ve pratikte ulusal sorunlar yine bilimsel öğretiyi kendine kılavuz edinen iktidarlar tarafından en mükemmel şekliyle çözüme ulaştırılmışlardır. Çok uluslu sosyalist ülkeler, bu gerçeğin tipik örnekleridirler. Örneğin SSCB'yi meydana getiren 15 cumhuriyetin hepsi anayasal olarak eşit haklara sahiptirler ve yine tek tek cumhuriyetlerin, birlikten, yani SSCB'den ayrılmaları anayasal bir haktır. Bizde de halk demokratik devrimiyle birlikte gerçekleştirilecek olan —şayet Kürt halkı böylesi birleşik bir halk cumhuriyeti içinde yer almayı arzu ve kabul ederse— benzeri bir çözüm olacaktır.

Türk burjuvazisi ne kadar demokratlaşırsa demokratlaşsın, varsayalım onun en demokrat

akımları iş başına gelsin, onlardan Türk ve Kürt halklarının ayrı ayrı devletlerinden oluşan birleşik bir cumhuriyeti ve devletlerin birlikten ayrılmaları hakkını tanıyan bir anayasayı kabul etmelerini ummak ve beklemek düpedüz hayalciliktir. Bu konuda Türk burjuvazisinin gideceği en ileri nokta olsa olsa sınırlı bir özerkliktir. Böyle olmasında burjuvazinin milliyetçiliği kadar, o milliyetçiliği bir ölçüde besleyen ekonomik çıkarların da etkisi vardır. Kürdistan'daki yer altı kaynaklarından tutun da enerji tesislerine kadar son olarak GAP projesine kadar pek çok toplumsal zenginlik Türk burjuvazisinin "feda edebileceği" şeyler değildir. Kısacası Kürt sorununu köklü olarak çözüme ulaştırabilecek olan halk demokratik devrimidir. Bu nedenle halk demokrasisini hedefleyen stratejik programımızın antişoven karakteri, güncel demokrasi mücadelesinin antişoven taleplerinden yine *nitel* anlamda farklıdır. Devrim için yürütmekte olduğumuz mücadelenin antişoven ajitasyon ve propagandasının, acil demokrasi mücadelesinde yapılmakta olan antişoven ajitasyon ve propagandadan yine *nitel* olarak farketmesinin sebebi budur. Ve açıktır ki şartların olumlu doğrultuda gelişmesiyle ve sol güçlerin toplumsal desteklerinin artmasıyla güncel antişoven taleplerimiz daha radikalleşecektir. Ancak şartlar ne denli elverişli hale gelirse gelsin **stratejik** programımızın antişoven karakteriyle güncel antişoven taktiklerimiz arasındaki nitel fark varlığını koruyacaktır.

FAŞİZMİN DE KÖKÜNÜ HALK DEMOKRASİSİ KAZIR

Son olarak "antifaşist" deyimine de kısaca göz atmakta yarar var. Günümüzdeki taktik mücadelemizin genel hatlarıyla antifaşist karakterde olması, faşizmden kurtulmamızla birlikte, bir akım olarak faşizmin defterinin hepten dürüleceği anlamına gelmiyor. Bir başka deyişle diktatörlük alt edilip demokratik hak ve özgürlükler kazanılsa dahi, burjuva demokrasisi sınırları dahilinde kalındığı sürece faşizm tehlikesi varlığını sürdürür, bu nedenle de halk demokratik devrimi için vermekte olduğumuz mücadele aynı zamanda antifaşist görevleri de kapsar. Böyle olmasının nedeni önce de gördüğümüz gibi, finans kapital zümresi varlığını koruduğu sürece faşist akımların da toplumda boy atmak için kendine zemin bulmalarıdır. Güncel taktik hedefimiz tekelci sermayeyi tümüyle ortadan kaldırmayı değil, tekelciliğin sınırlandırılmasını öngördüğü için, faşizme ne kadar ağır darbe indirilirse indirilsin, faşist örgütlenmeler ne kadar yasaklanırsa yasaklansın, burjuva demokrasisi şartlarında faşizmin hortlaması tehlikesi ortadan kaldırılamaz. Batı Avrupa ülkeleri bu gerçeği açıkça kanıtlıyorlar. Nazizmin yenilgisinden sonra hemen tümüyle kökü kazınmış gibi gözüken faşist akımlar, kısa bir süre sonra *neofaşist* kalıplar içinde Batı Avrupa'nın bütün ülkelerinde yeniden ortaya çıktılar. Çünkü burjuva demokrasisi ne kadar gelişkin olursa olsun finans kapital zümreleri, bu ülkelerde egemen konumlarını koruyorlar. Dolayısıyla "Batı"da faşizm tehlikesi hepten kaldırılmış değil. Hatta Le Pen örneğinde olduğu gibi, faşistler sansasyon dahi yaratabiliyorlar.

Türkiye'de ise bugünkü faşist yönetim altedilse dahi, faşizm her zaman ciddi bir tehlike olarak varlığını sürdürmeye aday. Bunun çeşitli nedenleri var. İlk başta tekelci burjuvazinin demokrasiye en ufak bir aşinalığının bile olmaması geliyor. Bu zümre ne zaman başı biraz sıkışsa hemen faşizme çağrı çıkarıyor. Faşizm, yarattığı toplumsal çöküntü nedeniyle "Batı" burjuvazisinin çoğu zaman başvurduğu nihai "çare"dir. Oysa Türkiye burjuvazisi için handiyse ilk çare oluyor. Buna bir de Türkiye ekonomisinin açmazı eklenince tekelci burjuvazi için faşizm, aspirin kullanmak gibi alışkanlık kazanıyor.

Ayrıca mevcut toplumsal örgütlenme de faşizm için çok elverişli bir fidelik oluşturuyor. Kalabalık bir subay kitlesi, insan düşmanlığıyla şartlandırılan güvenlik kuvvetleri, imam hatip okulları, devlet mekanizmasını dolduran faşistler, bütün bunlar faşizm için yabana atılmayacak bir potansiyel meydana getiriyorlar.

Devrimci mücadelemizin antifaşist karakteri, başlıca şiarımızda da ifadesini buluyor. *Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm* şiarımızın ikinci kelimesi, bir yanıyla kısıtlı burjuva demokrasisinin yerine, emekçi halkın bütün demokratik hak ve özgürlüklere sahip olacağı halk demokrasisini öngörürken, bir yanıyla da mücadelenin antifaşist görevlerine ve faşizm tehlikesinden arındırılmış bir demokrasiye işaret ediyor. İşte faşizm tehlikesinin, halk demokrasisi kurulana kadar varlığını sürdürmesi olgusu, bir başka deyişle faşizmin kökünün, ancak tekelci sermayenin ortadan kaldırılmasıyla kurutulabileceği gerçeği, demokratik halk iktidarının gerçekleştireceği antifaşist uygulamaları, günümüzün taktik antifaşist taleplerinden bir ölçüde nitel olarak farklılaştırıyor.

SONUÇ

Bütün bu gördüklerimizden çıkartılacak sonuç, sürdürmekte olduğumuz mücadeleyi tanımlamaya soyut kavramların tek başına yetmedikleridir. Çünkü mücadelemizin çeşitli boyutları, kademeleri ve hedefleri var. Ve bunlara bağlı olarak da farklı saflaşmalar ve değişik ittifaklar söz konusu. Öyleyse yapılması gereken, soyut kavramlara somut muhteva kazandırmaktır. Gördük, neredeyse dilimize pelesenk olan *"dört anti"*'yi biraraya getirip saymakla, neyin kastedildiği açığa çıkmıyor. Çıkmadığı gibi de böylesi, kavram kargaşası yaratılması tehlikesini içinde barındırıyor. O halde bundan böyle "anti" ile başlayan nitelemeler kullanıldığı taktirde, bunların somut muhtevalarını ve **taktik** mi, yoksa **stratejik** hedeflerimizle mi bağlantılı olduklarını açıkça belirlemeye dikkat etmek gerekiyor. ■

12 EYLÜL ÖNCESİNE DÖNMEKTEN KİM KORKAR?

(2. sayfadan devam)

halka ödetenlerdir. Daha da ödetmeye kararlılar. İkide birde "12 Eylül öncesine mi dönmek istiyorsunuz?" diye kendi marifetlerini milletin başına kakanlar karşısında ortaya konulması gereken net ve açık tavır, zaten tarihsel olarak aşılmış olan "12 Eylül öncesi"ne eksiğiyle gediğiyle sahip çıkmak, yavuz hırsızlığa kalkışanlara pabuç bırakmamaktır. ■

Burjuva Siyasetin Referandum Düzeyi

Geride bıraktığımız referandum kampanyasının başlıca özelliklerinden biri, Türkiye'deki burjuva politikanın düzeyini bir kere daha tescil etmiş olmasıydı. Bunun bilinmedik bir tarafı elbette yoktu, çünkü burjuvazinin karakteristik özellikleri herkesçe biliniyor, politikaları da buna uygun düşüyordu. Ancak, kendisine karşı mücadele verdiğimiz bu sınıfın sınıfsal karakter ve ahlâkını bilmek kafi gelmiyor, bu sınıfsal karakter ve ahlâkın nasıl bir değişim izlediğini de günü gününe izlemek gerekiyor.

Türk burjuvazisinin ekonomik, politik, kültürel, ahlâki vb. gibi tercihleri bugün ağırlıklı olarak ANAP'-ta ve bu partinin lideri Özal'da somutlanıyor. Özal'ın yürüttüğü referandum kampanyası bu bakımdan ele alınmaya değer niteliktedir.

ANAP ve liderinin siyasi ahlâkı o derece dejenere olmuştur ki, duruma izah bulmaya çalışanlar kimi ruhsal hastlıklardan söz etmekte, Özal'da bu hastalıklardan birinin nüksetmiş olabileceği tezini ileri sürmektedirler. Şirazesinden çıkmış bu Özal ahlâksızlığını geçirdiği "By-pass" ameliyatına bağlayıp işin içinden sıyrılmaya çalışanlar da var.

Bu iddialar gerçeği yansıtmıyorlar; gerçek Özal'ın kendisi ve arkasındaki sınıf desteğidir. Söz gelimi Özal meydanlarda toplanan ve kendisine "açız, iş istiyoruz" diye bağıran kalabalıklara "sizi kışkırtıp benim karşıma gönderiyorlar, sizler anarşistlersiniz, beni korkutamazsınız, bende mangal gibi yürek var" diyebiliyorsa bilinmelidir ki aynı sözler toplu pazarlık masalarında işverenler tarafından işçi temsilcilerine de söyleniyordur. Polisin, kendi emriyle coplayıp kovaladığı halkın arkasından "korkaklar, Yunanlı gibi kaçıyorlar" diye bağıran bir başbakanın elbette ki "aklından zoru" vardır; "işçiler grevde inat ederlerse Seydişehir Alüminyum fabrikalarını kapatacağım" diyen Özal'ın normal bir insan olup olmadığından haklı olarak kuşku duyulabilir; ama "İşçi ücretleri yeniden tehlikeli biçimde yükselmeye başladı" diyen işveren Özal'dan daha sağlıklıdır demek de pek mümkün değildir.

Esasen böyle bir referandum sorusu keşfetmek ancak Özal'a nasip olabilirdi. Her halde referandum tarihinde bir benzeri yoktur ki halka "falanca üzerindeki siyasi yasak sürsün mü?" diye sorulmuş olsun ve bizzat soranın kendisi de "evet sürsün" diye cevap vermiş bulunsun.

Tercihini baştan böylece yapan ve en temel insan haklarından birini açıktan reddetmenin olabilecek bütün siyasi risklerini göze alan ANAP'ın kampanya boyunca takındığı şirretliği de anlamak zor değildir. ANAP referandumda seçtiği konumla zaten meşru bir iktidar olmadığını, dolayısıyla meşru dayanakları olmadığını, bu nedenle gayrı-meşru olan ve bugün Evren'-in sınırsız yetkilerinde ifadesini bulan 12 Eylül "de facto"suna dayanmak zorunda olduğunu ve onun uzantısından başka bir şey olmadığını da kabullenmiş olmaktadır. Dolayısıyla referandumun hukuk ve siyasi ahlâk kuralları içinde geçmesi beklenemezdi.

Ama açıkça söylemek gerekir ki, referandum platformunda sadece burjuva siyasi partiler vardı, emekçi sınıfların örgütlü güçlerinden yoksun bir arenada politika "kör döğüşü" olurdu diyerek olup-biteni olağan görmek de doğru değil. Referanmudun bir "konusu" vardı ve sırf bu konuya bağlı olarak yürütülen bir kampanya, hukuk, insan hakları, demokrasi vb. gibi bağlı kavramları da içerecekti. Hiç böyle olmadı. Sanki "Demirel siyasete geri dönsün mü?" diye soruluyormuş gibi belirlendi her şey ve buna göre gelişti. O kadar ki, referandumla ilişkisi Demirel'den hiç farklı olmayan Bülent Ecevit kampanyasını "Demirel ve ben..." bağlantısını kurmaksızın sürdüremez hale geldi. Erdal İnönü'ye göre zaten "SHP'nin referandumdan hiçbir yararı olmayacaktı", dolayısıyla sorun "sağın kendine lider arayışından" ibaretti!

Böyle olunca da kampanya sağın kendi içindeki mücadeleyle renklendi. "Demirel'i kaçakçılar destekliyordu." —İnci Baba buna kanıttı— DYP, kampanya boyunca harcadığı milyarları "batık banker BAKO'nun bastırıp bazı bankalar aracılığıyla piyasaya sürdüğü sahte devlet tahvillerinden" sağlamıştı. Özal'ı ise "rüşvetçiler destekliyordu" ve "adamları boğazına kadar batağa" batmışlardı. "Evet"den Avrupa ülkeleri, "hayır"dan Amerika kârlı çıkacaktı. Önce nazlanıp sonra "evet" diyen otostopçu kız tişörtleriyle ortalıkta dolaşan Özal'-ın adamları "TIR şoförlerine yakışıyordu" ve fakat haklı olarak Cindoruk "TIR şoförlerini nerden tanıyordu?"...

Bu bapta Türkçenin argo hazinesi meydanlara boşaldı, her şey konuşuldu, yazıldı-çizildi fakat bir tek şey hiç konuşulmadı. Demokrasi! Kampanya emekçi halk yığınlarının sorunlarını kapsamıyordu. İnsan hakları, özgürlükler, işkenceler, baskılar, siyasi davalar, siyasi binlerce mahkum, işçi hakları, lokavtlar, açlık, sefalet, hastalıklar, kanunsuzluk, başını almış giden keyfilik... Bütün bunlar referandum kampanyasının gündemine giremedi. Kampanya, sanki bu ülkede 12 Eylül hiç olmamış, demokrasiyi rafa kaldırmamış, bu 12 Eylül çetesinin elebaşısı el'an Çankaya'da oturmuyormuş ve referandumun konusu olan siyasi yasakları koyan 12 Eylülcüler değilmiş gibi sürdürüldü. O kadar ki Özal'ın partisinde bile "memleketseverler" vardı ve sorun sadece Özal'ın kendisinden ibaretti.

Bütün bunları birlikte izlediğimize göre, haklı olarak bu tespitleri bir kere daha yapıyor olmamızın amacı sorulabilir. Cevabı çok açık. Her şeye rağmen referandum kampanyası 12 Eylül'den bu yana ilk kez, yığınların da perdede göründükleri bir "canlanma" demekti ve politika için bir fırsattı. Ama meydan iki sağ burjuva politikacısına onların çirkef politikasına kalıyordu. Bu burjuva partileriyle ve bu

(Devamı 15. sayfada)

Perestroikanın Devrimci Özü

Sovyetler Birliği'nde yer almakta olan gelişmeleri ve yeniden yapılanma hamlesinin içeriği ve boyutlarını kavramaya yardımcı olacağı düşüncesiyle daha önce yayınladığımız yazıları, bu kez SBKP MK Politbüro üyesi Igor Ligaçev'in World Marxist Review'da (7/87) bu konuda yayınlanan yazısının çevirisi ile sürdürüyoruz.

***

Sovyetler Birliği'ndeki değişiklikler tüm dünyada ilgi uyandırdı. Öyle olması da gerekiyor. Uluslararası sorunların çözümünde yeri böylesine büyük olan bir ülkedeki köklü reorganizasyonun sosyalizm ve kapitalizm arasındaki çekişmenin durumu ve genel görünümü üzerinde; ilerleme ve gericilik, barış ve savaş güçleri arasındaki cepheleşme üzerinde güçlü bir etkisi olacağı muhakkaktır.

Perestroika (ki reorganizasyon, yeniden yapılanma vb. çeşitli şekilde tercüme edilmektedir) başlığına dahil süreçlerle ilgili olarak olağandışı genişlikteki değerlendirme, yargı ve fikirler yelpazesi iki temel gruba bölünebilir. Demokrat ve ilerici kamuoyu bu süreçleri Sovyet toplumunun dinamizmi ve güveninin, onun güçlü yenilenme ve ilerleme yeteneğinin kanıtı olarak görmekte; sosyalizmin her zaman temayüz eden insani özünü ve artan çekiciliğini izlediği girişimimizde bize başarı dilemektedir. Diğer taraftan sağcı tutucu emperyalist çevreler tam da bundan korkmaktadırlar. Bunlar, *perestroikayı*, geçmişte sergilediğimiz yanlış ve hataları sosyalist sistemin kusurluluğunun teslim edilmesi, kapitalist topluluğa dönüşün bir başlangıcı ya da Sovyetler Birliği'nde özde hiçbir şeyi değiştirmeyen bir gözboyama operasyonu olarak resmetmektedirler.

SSCB'de ne olup bittiği konusunda bütün herkes açık bir fikre sahip olmadığından, yer almakta olan değişikliğin ana unsurlarını en genel terimlerle ve Marksist-Leninist teorinin bazı temel yargıları ışığında tanımlamak yararlı olacaktır.

Ülkemizde başlamış olan reorganizasyonun tarihi çapta ve devrim etkisinde bir dönüşüm olduğunu söylüyoruz. Bu, bir mecaz değildir; sürmekte olan değişikliklerin önemine duygusal bir destek vermek düşüncesinden uzağım. Bu değişiklikler gerçekte *özünde devrimcidir*. Bunlar bir bütün olarak Sovyet toplumunun bir nitelikten diğerine geçişini temsil etmektedirler. Ancak bunlar *özel türde bir devrimi* ifade etmektedir. Bu devrim bir üretim tarzı yerine bir diğerini getirmemekte ve *bir sosyo-ekonomik sistem* içerisinde, ya da daha tam deyişle, komünist sistemin sosyalist safhası içerisinde —ki, bu, gelişmekte olan sosyalizmin tüm bir aşamasını oluşturmaktadır— meydana gelmektedir. Bu yüzden devlet iktidarını değiştirmemekte, ancak halkın sosyalist iktidarını derinleştirmekte ve onun sosyalizmin çıkarları için daha tam ve daha etkili kullanımını teminat altına almaktadır.

SBKP MK'nin Ocak 1987 Plenumu'nda Mikhail Gorbaçov, *perestroikanın* nihai amacının sosyalizme toplumu örgütlemenin en modern biçimlerini kazandırmak ve sistemimizin insani tabiatını ekonomik, sosyal, siyasi ve etik, tüm belirleyici alanlarda azami ölçüde açığa çıkarmak olduğunu söyledi.

Toplumdaki süreçleri Marksist-Leninist analiz yöntemi, yer almakta olan değişikliğin devrimci tabiatını anlamada anahtardır.

İlk olarak: *Perestroikanın* ekonomik etkisi, üretim ilişkilerini üretici güçlerin yeni düzeyiyle bir hizaya getirmeyi içermektedir. Bu onun devrimci niteliğidir. Bu, elbette, toplumsal üretimde iki taraf arasında uzlaşmaz bir çelişkiyi ima etmemekte; sosyalizmin içinde, sosyalizmin kendi temeli üzerinde niteliksel değişiklikleri ifade etmektedir.

Pratikte bunun anlamı, üretim ilişkilerini üretici güçlerin gelişmesi üzerinde frenleyici etkide bulunan her şeyden kurtarmaktır ve tam tersine, onlara sosyalizmin yapıcı potansiyelini azami ölçüde ortaya koyacak bir tür kendinden-ivme vermektir. Sovyet toplumunun şimdi karşı karşıya olduğu görev, gerçekte budur.

Sovyetler Birliği sosyalist toplumu kurmada gerçekten tarihi bir başarı kazanmıştır. Kazanımlarımız engin ve tartışmasızdır. Bunlar şimdiki ve gelecek planlarımız için güvenilir temeldir. Ne ki belirli bir noktada ülke aslında var olan dinamizmin bir kısmını kaybetmeye ve sosyalizme yabancı süreçler su yüzüne çıkmaya başladı.

Bunun en derinde yatan nedenleri neydi? Bunlar SBKP 27. Kongresi ve SBKP MK Ocak 1987 Plenumu'nda samimiyetle teşhis edildi. Bunu yapmak epeyce siyasi cesaret gerektirdi.

Ülkenin önceki önderliği halihazırdaki sorunların üstesinden gelme durumunda değildi. Acil ekonomik ve siyasi konulardan sık sık kaçındı ve önemli kararlar alındığında ise bunlar çoğu durumda sonuna dek uygulanmadı.

Teorik düşüncede geride kalındı. Son birkaç on yıl boyunca sosyalizm nosyonlarımız birçok yönden katılaşmış, hareketsiz bir haldeydi. Bunlar otoriter bir biçimde tasdik edilerek, yalnızca yorumlanması sözkonusu olan itiraz kabul etmez ve "mutlak" doğrular oldular. Toplumun sosyo-ekonomik yapısı ideal kabul ediliyordu. Bunun sonucu, tabiatında varolan çelişkileri belirlemek ve bunları bir an evvel bertaraf etmek için hiçbir şey yapılmadı. Eldeki sorunlarla ilgili teorik çalışmalar yapılmışsa, bunların pratikte büyük ölçüde bir uygulaması olmadı. Bunların doğrulanması diğer sosyo-ekonomik alanları içine almadı ve gereken sonucu vermekte başarısız kaldı.

Bunun neticesi, ekonomi gününü doldurmuş yöntemlerle yönetilirken, sonuç alıcı bazı ekonomik reformların sebepsiz olarak reddedilmesi oldu. Meta-para ilişkilerinin rolü ve değer yasasının işleyişi ile ilgili önyargı fiyatların belirlenmesinde sübjektivist bir yaklaşım, ya-

pılan işe göre ödeme konusundaki sosyalist ilkeden ayrılmalar ve dağıtımda bir eşitlemecilik doğurdu. En ağır sonuçlara ise, işletme ve birliklerin mali özerkliği üzerindeki sıkı kısıtlamalar neden oldu.

Üretim ilişkileri böylece bilimsel ve teknik ilerlemeyi, en son teknolojilerin hızla gelişmesi ve uygulanmasını, üretimde verimliliğin artırılması ve yüksek kalitede ürünlerin yaratılmasını teşvik etmez oldu. İleriye doğru değişmeyi alıkoyan garip bir sosyo-ekonomik mekanizma ortaya çıktı. Partinin *perestroika*yı durgunluk ögelerinin kararlılıkla ortadan kaldırılması, yerine Sovyet toplumunun sosyo-ekonomik gelişimini bilimsel-teknik ilerleme ve insan faktörünün canlandırılması yoluyla hızlandıracak güvenilir ve sonuç alıcı bir mekanizmayı koymak üzere hızı yavaşlatıcı mekanizmanın yıkılması olarak tanımlamasının nedeni budur.

Modern üretici güçlerin ilerlemesini soyut slogan ve direktiflerle değil, münasip ekonomi yönetim yöntemleriyle, fabrika hayatını demokratikleştirmeyle ve bunu ekonominin, onun çeşitli dallarının, her çalışma kollektifinin ve her işçinin çalışmasıyla ilgili olarak yaratılan koşulların doğal sonucu haline getirerek teşvik edecek üretim ilişkilerini şekillendirmeyi acil bir görev olarak görüyoruz. Bu yalnızca kavrayıp, ilân ettiğimiz bir şey değildir, pratikte de bu meseleyle uğraşıyoruz.

Bu yıl tüm sanayi işletmeleri, inşaat, demiryolları ve ticaret büyük çaplı ekonomik tecrübemizde görevini iyi yerine getiren yeni yönetim yöntemlerine geçmiş bulunuyor. Tarım-sanayi kompleksi bağımsız planlama, finansman ve yönetim uygulaması için seçilmiştir. Mühendislik, yakıt ve enerji, inşaat, sosyal hizmetler ve dış ticaret komplekslere dönüştürülmüştür. 22 sanayiler arası teknik araştırma kompleksi teknolojik ilerlemenin başlıca alanlarında faaliyete başlamıştır.

Ekonominin yönetimi ile ilgili köklü reform üretim ilişkilerinin tüm yenilenen yapısını bütünleştirecektir. Bunu ülke çapında tartışmaya açılmış olan Devlet İşletmeleri Yasası yönetecektir. Yasanın temel hükümleri işleyişte tam ekonomik özerklik, kendini yönetim, bağımsız karar oluşturma ve ulaşılan sonuçlardan dolayı tam sorumluluktur.

İdari reform devletin planlama sistemi, teknik ve diğer ihtiyaç karşılayıcı organlar, finansman ve kredi mekanizmaları ve fiyat oluşturmada kapsamlı bir reorganizasyon gerçekleştirecektir. Bu, bakanlıkların ve merkezi organların faaliyetinde iyileştirmeleri gerektirmektedir. Bütün bunlar ekonomik yönetim yöntemlerine; pekiştirilmiş merkezi planlı yönetim ile işyeri düzeyinde daha demokratik yürütülen üretimin ahenkli bir karışımına yönelmede güvenilir bir yapı oluşturmak içindir.

İkinci olarak: Devrimin ana kriterlerinden biri onun *mülkiyet ilişkilerine saldırmasıdır.* Ekim Devrimi üretim araçlarının özel mülkiyetine ve böylece de insanın insan tarafından sömürülmesinin temeline son verdi. Toplumsallaşmış mülkiyet Sovyetler Birliği'nin ekonomik temeli oldu. Ülkemizde işçi sınıfı ve tüm diğer emekçilerin bu baş kazanımının dokunulmaz olduğu açıktır. Ama bu, toplumsallaşmış mülkiyetin işleyişinde herhangi bir değişikliğin olmayacağı anlamına gelmez. Bildiğimiz gibi bu mülkiyet iki ana biçimde işlemektedir: Tüm halkın mülkiyeti olarak ve kooperatif mülkiyeti olarak. Her ikisi de belirli bir evrim geçirmiştir.

Bunlardan ilki, tüm halka ait sosyalist mülkiyet olarak, yalnızca bir bütün halinde toplum adına hareket eden devlet tarafından yönetilmek ve düzenlenmek durumundaydı. Bu, teorik olarak kavranmış ve pratiğe aktarılmıştı. Kalemlerin ve üretim hacminin planlanması, fiyat oluşumu, işletmelerin teknik ve sosyal politikası, tüm bunlar son ayrıntısına dek merkezi organlarca ve kısmen de cumhuriyet, hükümet organlarınca belirleniyordu.

Ülkeyi tarihi olarak kısa bir sürede sosyalist hatlar doğrultusunda sanayileştirmek, savaş sırasında ekonomiyi düşmanı ezme görevine yoğunlaştırmak ve sonra savaşın tahribatını onarmak zorunda olduğumuz sırada bunun haklılığı kabul edilmişti. Bu durum ülkenin tüm kaynaklarını tanzim etmeyi, dikkati onlar üzerinde yoğunlaştırmayı ve yönetimi azami ölçüde merkezileştirmeyi icap ettiriyordu.

Ama toplum hayatımızın özel dönemlerinde gelişen bu "süpermerkezileşme" şimdi objektif olarak zaruri değildir. Olumsuz sonuçları avantajlarına ağır basmaya başlamıştır. Temel eksiklik doğrudan üreticilerin, yani, çalışma kollektiflerinin gerçekte yönetime katılmaktan alıkonmakta oluşudur. Tüm halkın mülkiyeti özünde devlet mülkiyeti ile ifade edilmektedir. Tüm halkın mülkiyeti olduğu halde, her bir özgül durumda gerçek sahibini yitirmekte ve sanki sahipsiz kalmaktadır. Böyle olduğu için de, üreticiyi bu mülkiyeti korumaya ve geliştirmeye sevkeden hiçbir doğrudan ekonomik çıkar yoktur. Sevkedici olan, esas olarak üreticinin yasa önünde bununla ilgili olarak taşıdığı sorumluluk olmaktadır.

*Perestroika*nın özü, ekonominin tam işleyiş özerkliği ilkelerine —kârlılık ve kendini finansman— yönelmesinin ardından çalışma kollektiflerinin tüm halkın mülkiyetinin kendilerinin kullandığı bölümünün gerçek sahipleri olmalarıdır. Bunun anlamı, her işletmenin, onun teknik ve sosyal seviye yükselmesinin, çalışanlarının ücret ve maaşlarının elde edilen sonuca, ürettiğinin ya da verdiği hizmetin nicelik ve niteliğine, ya da kısaca, hakkettiğine dayanması gerektiğidir. Ülkenin ekonomik hayatındaki radikal değişikliğin özü budur.

Alet yapımı, kimya mühendisliği, otomobil, petrol rafinerisi, petrokimya, hafif sanayiler ve aynı şekilde deniz ve kara ticareti de tümüyle işleyişte ekonomik özerkliğe yöneltildi. Tarımdaki işletmelerde benzer doğrultuda çalışmaktadır. 1988 ve 1989'da pratikte tüm sanayi dalları iş üstünde ekonomik özerkliğe geçeceklerdir.

İşletmelerin dış ticareti engellerden kurtarılmaktadır. Devletin dış ticaretteki tekelinin tek bir bakanlığın —Dış Ticaret Bakanlığı'nın— tekeliyle özdeşleştiği kalıp şimdi ortadan kaldırılmıştır. Çok sayıda bakanlık, 72 büyük birlik, işletme ve organa kendi başlarına ihracat ve ithalat yapma hakkı tanınmıştır. Makina sanayiinde ihracatın yaklaşık yarısı üreticiler tarafından, aracı olmaksızın yapılmaktadır.

Çalışma kollektiflerinin ülke dışındaki müşterileriyle olan doğrudan ilişkileri artmakta; ortak teşebbüslerin, uluslararası birlik ve örgütlerin oluşturulması hız kazanmaktadır. Bu, sonuçta, toplumsallaşmış mülkiyetin yeni bir türünün vücut bulmakta olduğu anlamına gelmektedir. Bu konuların incelenmesi ve kavranması gerekmektedir. Ortak girişimlerin sosyoekonomik rolünü ve randımanını değerlendirmek; fiyat oluştarma ve kâr bölüştürme sorunlarını çözümlemek için ve belirli diğer konularda bilimsel temele dayalı yaklaşımlara ihtiyacımız var.

Kooperatif mülkiyet biçimine gelince, teori planında bunu yıllardır sadece sosyalist mülkiyetin az gelişmiş bir biçimi olarak gördük. Pratikte de bu şekilde yaklaşıldı. Bunun kollektif çiftliklerin koltuktan yönetilmesini getiren ciddi sonuçları oldu. Yanısıra, zanaatkâr kooperatiflerinin ortadan kalkmasına yol açtı. Kooperatiflerin sayısı, 1950'lerin ikinci yarısı ve 1960'ların başında, bunların büyük ölçüde devlet çiftliklerine döndürülmesiyle hızla azaldı, bu süreç sonraki yıllarda da izlendi.

SBKP 27. Kongresi'nden sonra, kooperatifler daha önce kaybettikleri mesafeyi yeniden almaya başladı. Kollektif çiftliklerin, her şeyin yanısıra, aşırı denetimden kurtarıldıktan sonra daha iyi sonuçlar kaydetmesini bekliyoruz. Yeniden kullanılabilir artıkların toplanması ve işlenmesi, toplu yiyecek tedariki, hizmet sanayi ve tüketim malları üretiminde kooperatifler kuruluyor. Kooperatifler aynı zamanda bahçecilik ve sebzecilikte de ortaya çıkıyor, konut yapımında da iyi mesafe katediyor. Bir SSCB Kooperatifler Yasası hazırlanmaktadır.

Tarımda küçük bireysel işletmelerin ve genel olarak serbest çalışmanın rolü ve beklentileriyle ilgili yanlış kavrama ve önyargılar düzeltiliyor. Son yıllarda Parti tarafından alınan önlemler, kollektif ve devlet çiftliklerinin daha ileri gelişimini sağlamış ve bireysel küçük işletmeleri teşvik etmiştir. Bu işletmeler ülkedeki toplam tarım ürününün yaklaşık dörtte birini, hayvancılık, patates ve sebze ekiminin daha da büyük bir yüzdesini sağlamaktadırlar. Yakın zamanda SSCB Yüksek Sovyeti yurttaşların serbest çalışmalarına izin verilen çeşitli alanları belirten bir yasa kabul etmiştir.

Üçüncü olarak: Marx, Engels ve Lenin *sosyal gelişme hızındaki süratli artışı* devrimin ayırdedici bir özelliği olarak tanımlamıştı. Aynı şey tümüyle *perestroika* için geçerlidir. *Perestroika*nın amacı, hayatın istisnasız her alanında —ekonomik, sosyal, siyasi, kültürel ve entellektüel— toplumsal süreçlerin önemli ölçüde hızlandırılmasını güvence altına almaktadır.

Sosyal alandaki dinamiklere işaret etmek üzere birkaç rakam verelim. Şimdiki beş yıllık plan döneminde bu alanın gelişmesi için sabit sermaye yatırımlar 45 milyar ruble ya da %26 artmaktadır. Konut programı başlangıçtaki hedeflere kıyasla 1.2 milyon konut daha artış göstermiştir ve emekçiler için yaklaşık 11 milyon yeni konuta ulaşmaktadır. Bilime, eğitime, kültür ve sağlık hizmetine ayrılan miktar önceki beş yıldakine kıyasla %50 ila 100 daha fazla olacaktır.

Ancak bir kere daha vurgulayalım. Hızlandırma stratejisi belli bir sosyal alandaki hızlı gelişmeyle sınırlanmamaktadır. Böyle bir ayırım, politikada sübjektivizmin, kaçınılmaz tüm zararlı sonuçlarıyla birlikte, tekrarı olacaktır. Gerçek bir reorganizasyon, yeni nitelikte bir büyüme, eğer değişiklik karşılıklı olarak birbirine bağlı tüm toplumsal süreçleri kucaklıyorsa mümkündür. Halkın psikolojisi değişmedikçe, toplumsal sorumluluk duygusu daha güçlenmedikçe, gününü doldurmuş dogma ve klişeler terkedilmedikçe ekonomi gayretli bir ilerleme gösteremez. Gerekli ekonomik temel sağlanmadıkça, sosyal alanın gelişiminde keskin bir dönüş beklenemez. Sosyalizmin siyasi sistemine, kültürün gelişmesine ve toplumsal etike yeni bir dinamizm vermeden diğer işlerden hiçbirisi tamamlanamaz.

Ekonomi mekanizmasını ve diğer alanları yeniden yapılandırma tedbirleri, Nisan 1985'te gökten beklenmedik ama kabul gören bir sağanak gibi inmedi. Bunlar yılardır olgunlaşıyordu, belli bir dereceye kadar biliniyordu ve Parti kararlarında yansıtılıyordu. Sorun, sözlerin işe aktarılmamasıydı. Bu, artık daha fazla göz yumulamayacak, kesin hareketi, kapsamlı bir reorganizasyon ve devrimci değişikliği gerektiren bir durum yarattı.

Zaman faktörü çok önemlidir. Tüm Sovyet halkının hissedeceği elle tutulur sonuçlara bir an önce ulaşmayı istemek doğaldır. Parti'nin güven kazandığını çok iyi biliyoruz, ne ki bu geri alınabilir bir güvendir. Ve sonsuza dek sürecek değildir. Geçmişin eksiklik ve hatalarından dolayı hepimiz —Parti ve halk— şimdi zamana karşı çalışmak zorundayız. Ele aldığımız görevin çıkarlarına bakarak gevşemeyi, hız yitirmeyi, yapılanla yetinmeyi göze alamayız. Bu tür tehlike tarihin keskin dönemeçlerinde hep ortaya çıkmaktadır.

Bununla birlikte hızlı değişiklik bizim için kendi içinde amaç değildir. *Perestroika*nın hızını tayin etmek siyasi bakımdan ve pratikte çok önemlidir. Mikhail Gorbaçov gecikme ve tereddütün vahim olduğunu, acelecilik, sabırsızlık ve vaktinden önce hareket etmenin de çok zarar verebileceğini kaydetti. Önemli olan, tasarlanan işlerin sayısında herhangi bir aşırı artışın bizi onları zamanında yerine getirmekten alıkoyacağına dair yalın gerçeği gözden kaçırmamaktır. Reformları ne pahasına olursa olsun hızlandırma isteği bizi başlayıp da henüz tamamlamadığımız ve istenilen noktaya getirmediğimiz işte başarısız kılabilir. Ama hiçbir şey bir politikayı söz ile eylem arasındaki kopukluktan daha fazla gözden düşüremez.

İşte uzun vadeli bir siyasi platforma sahip olduğumuz, önemli ve temel kararlar aldığımız şu sırada, planladığımız her şeye ulaşmak ve *perestroika* politikasını uygulamak için zahmetli pratik çabalar bu yüzden özellikle önemlidir. Parti ve onun yönetimi cesur, etkin ve tutarlı davranmaya kararlıdır. Yolun yarısında bir yerde takılıp kalmayı ve yarım önlemlerle yetinmeyi göze alamayız. Geçmişin iyi düşünülmemiş kararları bizi daha önce hayal kırıklığına uğrattı. Ama değişikliklerin hızı, çapı ve derinliğini artırırken, vurguyu süreç değil onun sonucu üzerinde yapıyoruz.

Dördüncü olarak: Marx, Engels ve Lenin sosyalist devrimi emekçilerin çıkarlarını öne süren en mükemmel hareket olarak gördüler. Ama o kadar değil. Onlar devrimi *halk kitlesinin* bir hareketi olarak gördüler. Kitleler devrime ne kadar tam katılırsa, devrimci değişiklikler o kadar derin ve geri döndürülmez olmaktadır. *Perestroika*nın ilk adımları Sovyet insanlarının pek çoğunun onu kendi çıkarlarının bir ifadesi, her kişiyi ve herkesi ilgilendiren bir görev olarak karşıladığını göstermektedir. Onlar Parti'nin planlarını yerine getirmeye katılmayı taahhüt etmişlerdir. Bu anlaşılır bir durum. Çünkü *perestroika*nın nihai amacı Sovyet halkına daha iyi bir maddi ve manevi hayat sağlamak ve her çalışan insanı toplumun yönetimine gerçekten katmaktır.

Parti, tüm sosyal bünyeyi daha fazla demokratikleştirmeyi *perestroika*nın belirleyici gücünü harekete geçirmeyi mümkün kılacak manivela olarak görmektedir, ki bu halkı *perestroika*ya sokmaktır. Bunun anlamı geniş çaplı demokratikleştirmeyi herhangi birilerini memnun etmek üzere yapmadığımızdır; her ne kadar daima sosyalizmin çekiciliğini artırmaya çalıştığımız doğruysa da. Ancak biz bu çekiciliğe açık seçik sınıf temelinden belirlenen konumlardan yaklaşıyoruz ve emekçilerin temel çıkarlarına en iyi hizmet edecek şeylerin mümkün olan en iyi düzeni olarak görüyoruz.

Daha fazla demokratikleşme ve daha geniş halk denetimi gelişmekte olan sosyalist toplumun aslında olan bir gereksinimdir. Ülkenin geleceği ile ilgili konularda karar verirken yanlışlar yalnızca açıklık, tartışma ve farklı bakış açılarının özgür ve engelsiz kıyaslaması ile önlenebilir. Yalnızca demokratikleşme, herkesin olup biteni bilinçli bir şekilde değerlendirebilmesini özgürce sağlayan eleştiri ve özeleştiri koşullarında sosyalizmin ilkelerinin tahrif edilmesi önlenebilir. Nihayet, yalnızca demokrasi ve "aşağıdan" denetim koşullarında bireylerde yaratıcılığı biçimlendirmek mümkündür: Entellektüel yetenek, beceri ve kabiliyetlerin adil bir yarışması, verimli bir kadro politikası ve resmi konumu kötüye kullanmanın önlenmesi için uygun bir ortam.

Sovyetologların Sovyetler Birliği'ndeki reformların ülkeyi "Batı demokrasisi" standartlarına ne kadar yakınlaştırdığı yolunda tahmin yürütmeleri bu nedenle tümüyle yersizdir. Biz sermayenin mutak hakimiyetini maskeleyen Batı türü liberalizasyona doğru değil, sosyalist demokrasiyi, halkın sosyalist özyönetimini derinleştirmeye doğru ilerliyoruz. Reorganizasyon yönetime, toplumumuzun tüm işlerinin düzenlenmesine somut ve artan kitlesel katılımın koşullarını adım adım yaratmaktadır.

SSCB bugün en fazla dikkati işyerlerinde demokrasinin gelişmesine, çalışma kollektiflerinin faaliyetlerinde kendini yönetim ilkelerinin tutarlılıkla ilerlemesine sarfediyor. Her işçiyi kendi fabrika ya da işletmesinin gerçek anlamda ve sorumlu denetiminde hissetmesini ve böyle olmasını sağlayacak ekonomik örgütlenme biçimlerinden söz ediyorum.

Kitlelerin yaratıcı çabalarından doğan kendini yönetimin yeni biçimleri daha önce sözünü ettiğim Devlet İşletmeleri Yasası'ndan güç alacaktır. Birliklerin, işletmelerin ve işyerlerinin yöneticilerini, aynı şekilde ekip yönetici ve ustabaşıları seçme uygulamasına geçiyoruz, bunlar kendilerini seçenlere hesap verme durumundadır. Çalışma kollektifleri konseylerine yönetimin aldığı kararların uygulanmasını durdurmak hakkı veren hükümler var. Gündemde bundan sonra Kollektif Çiftlik Model Tüzüğü'nde yapılacak değişiklikler yer alıyor.

Demokratikleşme yerel idare organlarının inisiyatifi, hakları ve sorumluluğunu artırmaya ve bunların faaliyetinin mümkün olduğunca açık olmasını sağlamaya yönelmektedir.

Sovyetler Birliği'nin siyasi temeli olan halk temsilcileri Sovyetlerinin sahip olduğu büyük potansiyelin daha etkili kullanımı, hızlanmayı daha ileri götürmektedir. Lenin'in Sovyetler'in yalnızca karar alan değil, aynı zamanda bunların uygulanması ve izlenmesini teminat altına alan organlar olduğu şeklindeki düşüncesine titizlikle uyulmasını sağlamak birinci derecede önemlidir. Gençliğimizin inisiyatif ve enerjisini, onun yeniliğe ve pratik çalışmaya bağlılığını *perestroika* hedeflerine ulaşmada daha tam olarak kullanmaya yardımcı olacak bir atmosfer yaratmaktadır. Sovyet Genç Komünist Birliği'nin kısa süre önce yapılan kongresi bu doğrultuda ilerlemeye güçlü bir ivme verdi.

Kamuya verilen hukuki teminatları genişletmek üzere yasalar hazırlanmaktadır. Emekçi kitlelerin temel ekonomik ve sosyal konuların tartışılmasına vazgeçilmez katılımı siyasi hayatın bir standardı olmaktadır. Yönetimde, önder kadroları şekillendirmede, ülke çapında kararların hazırlanması ve kabulünde demokrasinin artması doğrultumuz, emekçileri —Batı'daki deyişle— "politika yapmak" fırsatından mahrum etmek için binlerce dolambaçlı hilenin yapıldığı kapitalist ülkelerdeki durumla tam bir tezat teşkil etmektedir.

Sovyet seçim sisteminin mükemmelleştirilmesine, onun demokratik niteliğinin güçlendirilmesine, seçmenin seçim öncesi tüm aşamalara ve seçim kampanyasına daha etkili katılımına temel bir önem atfediyoruz. Bu konuda çalışmalara başlanmıştır. Seçim pratiğinde bazı yeni uygulamalar, özellikle birkaç kişinin tartışılmak ve seçilmek üzere aday gösterilmesi, daha bu yıl, yerel halk temsilcileri Sovyetleri seçimlerinde denenecektir.

Parti, sosyalist demokrasiyi yetkinleştirerek ve onun potansiyelini geliştirerek, yasalara uyulmaması ve kollektif önderlik ilkesinin ihlaline bağlı olarak yapılan geçmiş yanlışların tekrarlanmaması için güvenilir teminatlar sağlamaktadır.

Beşinci olarak: Maddi alandaki ilişkilerin devrimci reorganizasyonu *entellektüel ve manevi alandaki devrimci değişiklikler* tarafından hazırlanmakta, şekillenmekte ve pekiştirilmektedir.

Bu her şeyden önce sosyal teori için geçerlidir. Partimiz oluşturulurken, Lenin devrimci teori olmaksızın devrimci hareketin olamayacağı üzerine ünlü yargısını öne getirmişti. Sovyet toplumunun karmaşık ve büyük ölçekli görevlerle

uğraştığı koşullarda, bunlara yaklaşımımızı teorik olarak doğrulamak ve bunların çözümü için sonuç alıcı yol ve araçları belirlemek özellikle önemlidir.

*Perestroika*nın tüm stratejisi, tüm teorisi sosyal gelişmenin objektif yasalarının işleyişi ile ilgili gerçekten Marksist-Leninist anlayışa dayanmaktadır ve bu anlayış hakkı olan konumu sağlam biçimde yeniden kazanmaktadır. Bu ilkeli temelden hareket ederek Partimiz, dogmatizm ve her türden sözde teorik bayağılıklarla savaşan cesur ve esas olarak yenilikçi teorik ve siyasi sonuçlara varmıştır. Not defterindeki düsturların donuk biçimde tekrarı, yavan düşünme ve dogmanın eleştirisiz kabulü sosyal bilimlerle ilgili son yayınlar ve tartışmalardan artan ölçüde dışlanmaktadır. Sosyal düşünce daha cesaretlenmekte ve Sovyet toplumunun ve bir sistem olarak sosyalizmin gelişiminde ortaya çıkan yakıcı problemleri incelemek üzere bir tat geliştirmektedir.

Teorik araştırmayı yüksek düzeyli bir entellektüel çaba alanı yapmanın mutlaka gerektiğine inanıyoruz, ki ancak bu, önde gelen iki görevin üstesinden sonuç alıcı biçimde gelmeyi mümkün kılacaktır: Bu görevlerden ilki sosyalizmin yeni görüşünü yansıtmak, bunun ilerlemesi için hatlar çizmek ve bu temel bilgiyi *perestroika* kavramı ile birleştirerek tanımlamak; ikincisi, entellektüel araştırma ve dinamizm havasını tüm topluma yaymak ve kollektif düşünmeyi teşvik etmek. Bu, hakaret veya sosyalizmden sözde sapma ithamları ile bağdaşmayan yüksek etikli bir yaratıcı tartışma seviyesini geliştirmekle sağlanabilir.

Bir felsefeci, iktisatçı, sosyolog ya da tarihçi için günün taleplerine uygun konumda bulunmak, o kişinin o gün geçerli görüşleri kabul edilebilir olması gerektiği anlamına gelmez. Bu konum, kişinin gerçekliğin dayattığı güç sorulara sürekli cevaplar arama, sosyal gelişmenin güncel diyalektiğini inceleme ve bilimsel sosyalizmin önemli teori ve pratik alanlarında meydana gelmiş aralıkları kapatma yeteneğine bağlıdır.

Yalnızca sosyal bilimlerde değil, sosyal bilinçte, entellektüel ve kültürel alanda da temel değişiklikler olgunlaşıyor ve gerçekte, yer almaya başladı bile.

Sonuç olarak, hızlanma hamlesinin önemli bir faktörü olan kamuoyu artan önemde bir rol oynuyor. Kamuoyu, hükümet organlarını sosyalist yasallığın ihlali, rüşvet, resmi görevi kişisel çıkar için kötüye kullanma, içki düşkünlüğü, uyuşturucu müptelalığı ve diğer sosyal rahatsızlıklara karşı kararlılıkla savaşması için teşvik etmektedir. Kamuoyu yetersizliklerin açığa çıkarılmasına yardımcı olmaktadır. Kamuoyunun girişimiyle Parti ve hükümet Volga'ya kuzeydeki ırmakların taşıdığı suyun bir kısmının yolunu çevirmek projesini reddetme kararı verdi ve Baykal Gölü çevresini koruyucu tedbirler aldı. En önemlisi kamuoyu, pekçok insanı güncel durumları dikkatle incelemeye ve gerçeği olduğu gibi —bürokratik göz boyama ya da kurum gözeten dargörüşlülük olmadan— görmeye yöneltti.

Kültür politikasının, edebiyat ve sanatta Parti rehberliğinin gerçek Leninist ilkeleri *perestroika* doğrultusunda kök salmaktadır. Çaba yazarların, sanatçıların, bestecilerin, film yapımcılarının birliklerinin vb. birliklerin faaliyetini artırmaya ve tümüyle yaratıcı çalışmaya ehliyetsiz müdahalenin önenmesine yönelmektedir. Bu birliklerin hak ve yetkileri genişliyor, sanatçı ekiplerinin yaşamı daha demokratikleşiyor. Aynı zamanda kültürel gelişme de Parti ve hükümet rehberliğinin düzeyi yükseliyor.

Ülkemizde bir orta ve yüksek öğretim reformu başlamıştır, siyasi ve ekonomik eğitimi daha iyileştirecek adımlar atılmaktadır. Burada önemli olan eğitim, bilim ve ekonomik üretimi bütünleştirmek, kadroların mesleki ve siyasi yeterliğini önemli ölçüde yükseltmektir.

Ülkemiz halklarının entellektüel ve manevi mirasına dikkat çekmek ve kitleleri hızlanma hamlesinin bu görünmeyen önemli rezervini ortaya çıkartmaya teşvik etmek için çok şey yapılmaktadır. Bu, şimdiki kuşağa yüksek düzeyde bir entellektüel çaba, kalıcı insan değerlerine saygı, meseleleri bağımsızca ve canlılıkla düşünme ve değerlendirme yeteneği aşılamak için gereklidir. Kitlelere yüksek ahlâk, estetik, entellektüel ve etik standartları yaymak, entellektüel ve manevi dünyamıza vülgerliğin, nihilist ve ilkesiz tavırların sızmasını önleyecek; geçmişin yanlışlarının tekrarlanmasına karşı ek bir güvence sağlayacaktır.

Altıncı olarak: Kitlelerin, *Komünist Parti tarafından ifade edilen, bilimsel olarak kanıtlanan ve pratikle uygulamaya başlanan* acil bir sosyal zaruret olarak değişikliğe duyulan ihtiyacın farkına varması, Sovyetler Birliği'nde devrimci *perestroika*nın dikkati çeken bir özelliğidir. "Yukarının" inisiyatifi ile başlayan *perestroika*nın "aşağıdan" güçlü bir hareket tarafından yaygın biçimde desteklenmesinin nedeni budur.

Parti durumu ölçülü biçimde değerlendirme; siyasi, ekonomik, sosyal ve entellektüel alanları köklü biçimde değiştirmeye, ülkeyi dönüşümler yoluna yöneltmeye olan ihtiyacı teslim etme güç ve cesaretini bulmuştur. Bu şekilde Parti devrimci özünü ve sosyal ilişkilerin mevcut durumu ile yetinmeyen, bu ilişkilerin ortaya çıkardığı çelişkileri analiz edip çözümleyebilen, kendi faaliyetlerini eleştirebilen ve bunları değişen durumun gerektirdiği hale getirebilen öncü güç olarak konumunu tekrar doğrulamış ve vurgulamıştır.

Lenin bir partinin kendi yanlışları karşısındaki tutumunu onun ne derece ciddi olduğunu ölçmenin en önemli ve en emin yollarından biri olarak görüyordu. "Bir yanlışı samimiyetle kabul etmek" diyordu Lenin, "onun nedenlerini tahkik etmek, ona yolaçan koşulları analiz etmek ve düzeltilmesinin yol ve araçlarını tartışarak çözümlemek— ciddi bir partinin değerlendirilme ölçüsü budur; görevlerini böyle yerine getirmeli ve *sınıfını* ve sonra da *kitleleri* böyle eğitmeli ve yetiştirmelidir".*

SBKP MK'nin Ocak 1987 Plenumu'nun Partimizin faaliyetinde özel bir yeri oldu. 27. Kongre'nin kararlarını izleyerek, bu toplantı *perestroika*nın ideolojik ve teorik doğ-

(*) V.İ.Lenin, Toplu Eserler, C.31, S.57.

rulanmasına önemli bir katkıda bulundu. Önceki plenumlardan hemen hiçbiri bu denli titizlikle hazırlanmamıştı, gözboyamayı, biçime boğulmayı ve fazlasıyla rutin düzenlemeleri uzaklaştırmada böyle bir kararlılık hemen hiç olmamıştı.

Plenum Parti ilkelerinin geçmişteki ihlalleri ve kadro politikasını izlemedeki sapmaların sonuçlarının kararlılıkla üstesinden gelmenin şimdi Komünistler için ne kadar önemli olduğunu kaydetti. Parti kendisinden ve kadrolarından daha fazla bir şey talep etmekte, verilen görevle ilgili olarak kadroların sorumluluğunu artırmakta, yönetici konumlara taze güç akışını güvence altına almakta, entellektüel olarak etkin ve inisiyatif sahibi enerjik insanları desteklemektedir.

Tüm kadroların önündeki görev, demokrasinin geliştiği ve halkın siyasi ve çalışma faaliyetinin arttığı koşullarda çalışmayı öğrenmektir. Bu, fikirlerin açık bir yarışmasını öngören ve teşvik eden demokratik düşünme ve hareket tarzınca yönlendirilme yeteneğini gerektirmektedir. Bunun anlamı ilkelerimiz, taleplerimiz ve ideallerimizin üstünlüklerine dikkati doğal olarak çekecek bir çalışma becerisidir, ki bu üstünlükler yüreklere ve zihinlere ulaşabilsin ve dogma olarak görülmesin.

Perestroika şimdiden sonuçlarını gösteriyor. Bu, geçen yılın sonuçlarından da açıkça anlaşılıyor. Ulusal gelirde önceki beş yıllık dönemde yıllık ortalama artış oranı %3,6 olmasına karşılık bu, geçen yıl %4,1 oldu. 1986 sanayi ürünü büyüme hızı, önceki beş yıllık dönemin ortalama yıllık rakamından üçte bir daha fazlasıyla, %4,9'a ulaştı. Ekonomimizin geniş boyutları bu yüzdelere özel bir ağırlık vermektedir. Ülkemiz tek bir günde 1.7 milyon ton petrol; 1.9 milyar metreküp doğal gaz; 2.1 milyon ton kömür ve 440 bin ton çelik ürütmektedir. Tarım ürünü kayda değer ölçüde artmış, konut yapımı alanı genişlemiştir.

Ancak esas olan, çok önemli siyasi ve ahlâki bir amaca ulaşılmış olmasıdır: Ülke şimdi *perestroika* düşüncelerinin ve sosyo-ekonomik gelişmeyi hızlandırma stratejisinin egemen olduğu bir atmosferde yaşamaktadır; bunlar sosyal ilerlemeyi yönlendiren faktörlerdir. Şimdi daha fazla demokrasi, daha fazla düzen ve disiplin var ve itidalli bir yaşama tarzı yerleşiyor. Sosyalizm ve halkın çıkarları, yeni sistemin itibarı ve Parti'nin siyasi otoritesi yeni bir düzeye yükselmiş bulunuyor.

Perestroika, sosyal yapının tüm düzeylerine yayılarak geri döndürülemezliğinin teminatlarını —Parti ve halkın irade ve eyleminin her zamankinden güçlü birliği, Parti'nin kendi sağlıklı gelişimi— yaratmaktadır. Parti içerisinde olumlu süreçler başlamıştır: Bunlar parti içi demokrasinin geliştirilmesi, Parti'nin üyeleri dışındaki kitlelerle bağlarının pekiştirilmesi ve Komünistlerin ideolojik ve ahlâki standartlarının güçlendirilmesi ile ilgilidir. Yaıpılacak olan tüm ülke Parti Konferansı parti hayatımızı daha demokratikleştirme ve Komünistlerin faaliyetini geliştirme çabalarımızda önemli bir kilometre taşı olacaktır.

Hızlandırma mekanizması henüz işlemeye başlamıştır ve hızını daha artıracaktır. Bu hızlandırmanın güçlükleri olduğunu, yoğun çaba gerektirdiğini, almaya başladığımız tedbirler tam olarak sonuç vermeye başlayıncaya kadar işlerin bazı insanlar için daha da karmaşıklaşabileceğini açıkça kabul ediyoruz. Toplumumuzda biriken sorunların ardındaki nedenlerin önceleri düşündüğümüzden daha derinlere uzandığı görülmüştür. Tutucu, modası geçmiş düşünce ve atalet hâlâ güçlüdür. Çok sayıda ekonomi, yönetim hatta Parti organında ve çalışma kollektifinde günün talep ettiklerine herkes ayak uydurmuyor. Değişikliği desteklerken, geçmişin ağırlıklarını terketmesi zaman alan çok sayıda insan var; diğerleri de bekle-gör politikasını benimsediler.

*Perestroika*ya karşı olanlar da var: Onu kendi rahatları için bir tehdit olarak görenler; ekonominin iyi yönetilmemesini kişisel kazanç kaynağına dönüştürenler; sosyalist devleti kişinin çalışmasına bakmaksızın, adeta otomatikman bağışta bulunan varlıklı bir hayırsever olarak görme alışkanlığında olanlar. Bunlar idari baskının gücüne dayanmaya alışmış olan ve sadece kendi resmi statüleri ve toplumsal durumları için korkan bürokratlardır. Bunlar "yanlış bir şey olmasın diye" herhangi bir değişiklikten korkan dogmatistlerdir.

Ama şimdiki durum toplumumuzun tarihinde —1930'ların başında köylüler arasındaki kollektivizasyon hamlesi gibi— geçmiş devrimci dönüm noktalarından esaslı olarak farklıdır. O sırada sınıf çatışması vardı, kulaklar, düşman sınıf vardı. Bugün yenilenme çabasına karşı bir siyasi muhalefet, toplumumuzda siyasi bölünmeler kesinlikle yoktur. Sovyet toplumu *perestroika*da birleşmiş bir bütün, tek bir savaşçı güç olarak hareket etmektedir.

Başlatılan değişikliğin geri döndürülemez oluşu açıktır. İşçilerimiz, çiftçilerimiz ve aydınlarımız Parti'den başarılanla yetinmemesini, kararlılıkla hareket etmesini ilerlemesi ve belirlenen hattı sapmaksızın izlemesini istiyorlar. Sovyetler Birliği'ndeki reformların dünya kamuoyunda, özellikle de kardeş sosyalist ülkelerin halklarında ve komünist ve işçi partilerinde sempati ve anlayış yaratması da bizim açımızdan önemlidir.

Sovyet Komünistleri SSCB'de yeralmakta olan değişikliklerin taşıdığı büyük uluslararası anlamın tam olarak bilincindedir. *Perestroika* toplumumuzun kaynaklarını nereye yönelttiğini, program ve yönelimlerinin neyi hedeflediğini, entellektüel enerjisini nasıl sarfettiğini herkese göstermektedir. Sovyet halkının kendi ülkesini geliştirme arzusundan kimsenin kaybedeceği bir şey yoktur, tüm dünya kazançlıdır. Uluslararası planda *perestroiska* diğer sosyal sisteme barışçı temelde bir yarışma davetidir.

Uluslararası politikamız, şimdi her zamankinden de fazla, iç politikamız tarafından; kalıcı barış ve öngörülür, yapıcı uluslararası ilişkilerde olan çıkarımız tarafından şekilleniyor. Dış politikamız sosyalizmi mükemmelleştirmek üzere yaratıcı çabalarımız için uygun koşulları sağlamak konusuna her zamankinden daha fazla dikkat sarfediyor. Bu, uluslararası işçi sınıfına, tüm ulusların emekçilerine olan sorumluluğumuzun, ve sosyal ilerleme ve barış davasına temel

katkımızın gerçekleştiği bir çalışmadır.

***

SSCB'de sosyalizmin yeniden soluk kazandığı söylenebilir. Sovyet halkı şimdi daha güven duymakta ve geleceğe iyimserlikle bakmaktadır. Dışarıdan gelen dostlarımızın ülkemizin gençleştiğini söylemeleri şaşırtıcı değil.

Kapsamlı devrimci özüyle, planlarının gözüpekliğiyle ve insani yönüyle şimdi yaptığımız iş, Lenin'in partisinin Ekim 1917'de başlattığı büyük kazanımların doğrudan bir devamıdır. Yıllar sonra, Ekim Devrimi'nin taze kanının dinamik zamanımızın damarlarında dolaştığını hâlâ hissediyoruz. Ekim Devrimi'nin 70. yıldönümü arifesinde bu gerçeklik devrimin gücünü, sınıf köklerini ve evrensel anlamını daha iyi kavramamıza, hedef ve görevlerimize yeniden bakmamıza ve sosyalist tarihin başarıları ve derslerini anlamamıza yardımcı oluyor. ■

BURJUVA SİYASETİN REFERANDUM DÜZEYİ

(8. sayfadan devam)

sosyal demokrat partilerle de toplumun politik gündemi, yığınları ilgilendiren temel sorunları kapsayacak şekilde genişleyemiyordu. Yığınların örgütlü eylemi olmadıkça "demokrasi" sözcüğü gündeme girmiyor, girse bile demokrasi kavramını içermeden giriyordu.

Referandum öncesi Türkiye kelimenin tam anlamıyla Süleyman Demirel'in "konuşan Türkiye"si idi. Her şeyin sonuna kadar konuşulduğu da bir gerçek; emekçilerin sorunlarından ve demokrasiden başka. Bundan hemen bugün çıkarılması gereken ders "işin başa" düştüğüdür. Yığınlar kendi taleplerini daha bir kararlılıkla kovalamak zorundadırlar. Demokrasi güçleri mücadeleye daha bir istekle sarılmak, güncel politik arenada fiilen varolmak zorundadırlar. Referandum sonuçları zamanla bazı şeylerin değişmesine yardımcı olsa bile, bir tek şey hiç değişmeden kalacaktır: Türk burjuvazisinin karakteri, onun demokrasiye karşı besbelli olan tutumu. Soruldu: "Evren ve arkadaşlarının koydukları, hiçbir yasal dayanağı bulunmayan siyasi yasaklar sürsün mü?" Burjuvazinin cevabı: "Sürsün!"

İşte burjuazi, işte Özal. Ve işte ötekiler... Demokrasi güçleri tez davranmalılar. ■

70. YILINDA EKİM DEVRİMİ İNSANLIĞIN AÇIĞA ÇIKMIŞ ENERJİSİ

(Baştarafı 16. sayfada)

nolojik devrimin de, demokrasinin de, insanlığın barış özleminin de biricik sahibi sosyalizmdir. Ve şansı olan, insanın 70 yıllık yanıdır; yani geleceğe dönük yanıdır.

Ekim Devrimi binlerce yıllık uygarlığa, sınıflı toplumlar uygarlığına alternatif yepyeni ve taze bir uygarlığın temelini attı. Daha henüz başında bulunduğumuz, temel taşlarını koyduğumuz, insanlık sahip çıktıkça ve yaratıcı enerjisini hizmetine sundukça daha daha ileri götüreceğimiz bu yeni uygarlığımız, yani Rus proletaryasının 70 yıl önce başlattığı ama biz insanlara malolan *yeni dünyayı* her türlü saldırıdan korumamız gerekiyor. Ekim Devrimi, insanlığın açığa çıkmış en büyük enerjisidir. ■

"Demokrasi ve Referandum" Panelleri

Görüş, Gün ve Alınteri dergilerinin referandum öncesinde ortaklaşa düzenlemeyi kararlaştırdıkları bir dizi panelin ilki, 22 Ağustos 1987 tarihinde İstanbul'da yapıldı. Moda Sineması'nda düzenlenen ve Çağatay Anadol'un yönettiği "Demokrasi ve Referandum" paneline konuşmacı olarak Aziz Nesin, Ali Taygun ve Şükran Ketenci katıldılar. Mazeretleri nedeniyle panele konuşmacı olarak katılamayan İlhan Selçuk, Cevdet Selvi ve Erdal Atabek, yazılı olarak ilettikleri birer mesajla izleyicilere referanduma ilişkin görüşlerini aktardılar.

Paneli düzenleyen dergiler yayınladıkları ortak bildiride özetle şu görüşleri dile getirdiler:

«Olağanüstü bir rejimin kendine özgü kuralları içinde yukarıdan aşağıya empoze edilen 1982 Anayasası'nın 12 Eylül'den önce siyasi parti yöneticiliği yapmış olanlara konulmuş yasaklara değgin 4. maddesi 6 Eylül'de halk oylamasına sunulacak. Hemen söyleyelim ki, demokrasiye aykırı bir yasağın kaldırılıp kaldırılmaması yolunda referanduma gidilmesi, yani toplum için, ülke için yararları ve zararları birbirine denk bir durum varmış gibi soruna yaklaşılması, mevcut yönetimin demokrasiye ne denli uzak olduğunun yeni bir kanıtıdır. Parlamentoda çoğunluğu elinde bulunduranlar arkalarını yaslamış bulundukları güçlerle birlikte sözkonusu yasağın devamını istedikleri için, yasağı parlamento kanalıyla kaldırmamışlar ve bu yoldaki istemi referandum yoluyla reddettirebilmek, bunu bir erken seçim başarısına basamak yapabilmek beklentisiyle halk oylaması kararı almışlardır. Şayet istediklerine ulaşırlarsa hem rejimin ömrünü bir süre daha uzatmak için bir fırsat yakalamış olacaklar, hem de daha önemlisi böyle bir sonucu 7 yıllık icraatlarının halk tarafından onaylandığı tarzında yorumlayacaklardır. Bu bakımdan referanduma gidilmesinde güdülen bu oyunu bozabilmek için 6 Eylül'de "Evet" oylarının ağır basması ve yasağın böylece kaldırılmış olması önem taşımaktadır.»

Yayınlanan bildiride *«...Gerçi sözkonusu siyasi liderlerin haklarının iade edilmesiyle Türkiye'ye ne demokrasi gelmiş olacaktır, ne de onlar ve partileri ülkemizin ağır sorunlarını çözebilecek durumdadırlar»* denildikten sonra şöyle devam edilmektedir: *«Ülkemizin demokrasi güçleri ve demokrasi mücadelesi açısından üzerinde durulacak diğer önemli nokta da, referandumla adı geçen yasağın kaldırılması doğrultusundaki demokratik siyasal çalışmanın mevcut anayasanın antidemokratik niteliğini sergilemek için değerlendirilmesidir. Unutmamak gerekir ki bu rejim bir yasaklar rejimidir, bir başka deyişle karşımızdaki yasaklar 1982 Anayasası'nın geçici 4. maddesinden ibaret değildir. Türkiye'nin demokratik bir rejime ulaşması ise ancak ve ancak İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ve Helsinki Nihai Senedi'nde yazılı temel demokratik hak ve özgürlükleri içeren yeni bir anayasayla mümkündür.*

Bu bakımdan denilebilir ki 1987 referandumunu 1982 referandumunun karşısına çıkarmak, 6 Eylül'deki referandum yoluyla 1982 referandumu ve sonuçlarını reddetmek demokrasinin gereğidir. Şimdiki referandum çalışmalarını bazı liderlerin siyasi hakları konusuyla sınırlı kalmaktan çıkarıp demokrasinin özüne değgin bir kampanyaya dönüştürmek ve bu referanduma siyasal demokrasi muhtevası kazandırmak böylece mümkün olacaktır. Bu görev ise, kuşkusuz ülkemizin en ileri ve en demokratik güçlerininin görevidir.»

70. Yılında Ekim Devrimi

İnsanlığın Açığa Çıkmış Enerjisi

"Beklememeliyiz!! Her şeyi yitirebiliriz!!!"

Bolşevikler 25 Ekim 1917'den başlayarak (7 Kasım) önce başkent Petrograd'da, 3 Kasım'da Moskova'da ve giderek bütün ülkede iktidarı ele geçirdiler. İktidar "Sovyetler"in olmuştu.

Devrime karakterini veren, onun sınıfsal niteliğini belirleyen Sovyet'di. Sovyet doğrudan emekçi halk yığınlarının, işçilerin, köylülerin örgütüydü. Sovyetin devlet iktidarını üstlenmesi, halkın iktidarıydı. Yasama yetkisini ele geçiren Sovyetler ülkeyi yönetecek ilk hükümeti atadı. Lenin bu hükümetin başkanıydı.

Dünyanın bu ilk sosyalist devleti ilk eylemini gerçekleştirdi: 26 Ekim akşamı, dünyanın savaşmakta olan ülkelerine ve halklarına barış planını sundu. İlhaksız, tazminatsız, ulusların toprak bütünlüğüne saygılı, yağmasız bir barış çağrısıydı bu. Adil ve demokratik bir barış bütün insanlığın özlemiydi. İlk sosyalist devlet insanlığın özlemine uygundu. Bu çağrı hızla savaşın sonunu getirecekti.

Sosyalist devlet ikinci kararını "toprak meselesi" üstüne aldı. Toprağın özel sahipliği sonsuza kadar ortadan kaldırıldı. "...toprağın yerel koşullar uyarınca bir emek ölçütü ya da geçinme ölçütüne uygun olarak dağıtılacağı" açıklandı.

Sosyalist devrim bütün dünya halklarının sempatisini, dünyanın bütün burjuvalarının düşmanlığını kazandı. İç ve dış düşmana karşı devrimi korumak, kökleştirmek ve ilerletmek devrimi başarmaktan daha kolay olmadı, ama zor olan her şeyi, yığınların devrime sonuna kadar ve akıl almaz fedakarlıklar pahasına başarıldı.

Ekim Devrimi dünyanın çehresini değiştirdi. İşçi sınıfına emekçi halklara kendi kurtuluşlarının yolunu gösterdi. Bu ilk sosyalist devrim ezilen uluslara kurtuluşlarının yolunu açtı. Ekim Devrimi'yle yeni bir demokrasi doğdu. Bu devrim yaşanan çağa da damgasını vurdu. Emperyalizm gerileyecek, sosyalizm yükselecekti.

Bütün dünya gericiliğinin bir olup boğmaya çalıştığı Ekim Devrimi, kökleşti, gelişti, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından bir sosyalist dünya sistemine dönüştü. Yenilmez bir güç oldu.

Sosyalizmin Ekim Devrimi ile başlayan 70 yıllık tarihi, Marx tarafından insanlığın önüne konan soruların da cevabını oluşturdu. Ne kadar cevap oldu, ne kadar olamadı, olamadıysa neden olamadı vb. gibi tartışmalar elbette son bulmadı, ama ortaya dünya emekçilerinin ortak ürünü olarak çıkan eser de bütün görkemiyle ortadadır.

Ekim Devrimi'nin 70 yıllık kısa tarihi Marks'ın "geçiş dönemi" dediği, kapitalizm ile komünist toplum arasındaki tarihsel döneme tekabül ediyor. Bu nedenle sosyalizmin 70 yıllık bu kısa tarihi, aynı zamanda bir emekleme, olgunlaşma ve güçlenme tarihidir. Sovyetler Birliği halklarının sonsuz fedakârlıkları pahasına gelinen bugünkü nokta, ancak yeni ve daha büyük fedakârlıklarla çözülebilecek, ama çözüleceği mutlak olan sorunlarla dolu bir noktadır. Nedir bu sorunlar?

Şöyle bakmak mümkündür. İnsanoğlunun bugünkü dünyamızda iki yanı var. Bir yanı binlerce yıllık sınıflı toplumlar tarihinden kalan yanı. Bu eskimiş yanı. Bir ikinci yanı da Ekim Devrimi ile başlamış 70 yıllık yanı. Yani sömürüsüz bir dünya özlemine denk düşen yanı. İnsanın daha da insanlaştığının ve insanlaşacağının kanıtı da bu ikinci yanı değil mi?

İşte 70. yılını sosyalizm, önündeki sorunları çözebilmek için, büyük ve kararlı bir atılımla birlikte yaşıyor. SSCB'de "yeniden yapılanma" programıyla başlayan ve sosyalist sistemin tamamına malolan yeni bir strateji, bütün insanlığın sosyalizmden beklentilerine de uygun düşüyor. Özü şu:

Çağımızın öncüsü işçi sınıfıdır. Ekim Devrimi ile başlattığını sürdürüyor. Eserini korudu, koruyacak. Şimdiki tehlike "nükleer"... Yani bütün insanlığın üstündeki tehlike. Sosyalizm ve insanlık bu konuda aynı kaderi paylaşıyor, aynı çıkara sahip. Sömürüyü ortadan kaldıran, sınıfsız toplumun temellerini atan, insanı yüceltip yetkinleştiren ve bilime öncülük edebileceğini kanıtlayan sosyalizm, kazanımlarına uygun bir demokrasiyi de yaratacak güçte olduğunu yeni atılımıyla da gösterdi. Şimdi gittikçe derinleşen süreçlerle, sosyalizmin üstesinden gelemeyeceği sorun olmadığını hep beraber yaşıyoruz.

Kapitalizmin doğrudan ve utangaç savunucularının elinde sosyalizme karşı kullanılacak silah kalmadı gibi. Bir silahları bilimsel ve teknolojik devrimi başlatmış olmaktı, bir başka silahları da, sosyalist demokrasinin başlangıçtaki haliyle kaldığı, kendini geliştiremediği iddiasıydı. 70 yılda yaratılmış sosyalist birikim ve bu birikimin asıl zenginliğini oluşturan sosyalist insan ispatlıyor ki; bilimsel ve tek-

(Devamı 15. sayfada)